

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Zuzana Schmidtová

Slovenská menšina v České republice
a Spojených státech amerických

Bakalářská práce

Vedoucí práce PhDr. Miloslava Turková, CsC.

Praha 2009

Autor práce: Zuzana Schmidtová
Vedoucí práce: PhDr. Miloslava Turková, CSc.
Oponent práce:
Datum obhajoby: 2009

Hodnocení:

Bibliografický záznam

Schmidtová, Zuzana *Slovenská menšina v České republice a Spojených státech amerických*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. 2009. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Miloslava Turková, CSc.

Anotace

Bakalářská práce „Slovenská menšina v České republice a Spojených státech amerických“ pojednává o historii, životních podmínkách, kultuře, spolkových organizacích a úsilí Slováků, kteří opustili svůj domov, aby hledali lepší životní podmínky pro sebe a své děti. Zatímco historie začíná u počátků masového vystěhovalectví, v ostatních kapitolách se klade důraz na současnost, stav zejména v 90. letech 20. století až do současnosti.

Česká republika a Spojené státy americké jsou sice dvě země s největším počtem slovenských přistěhovalců, zároveň však mají svá specifika, kterými je slovenská menšina v těchto zemích charakteristická. Tyto jsou dané historickým kontextem přistěhovalectví, vzdáleností od původního domova, ale třeba i formou státního zřízení dané země v průběhu 20. století. Postihnutí těchto specifik je důležitou součástí této práce.

Neoddělitelnou součástí práce je i pohled těch, kteří se nejvíce zasazují za udržení povědomí ke slovenskému původu. Jde o hlavy spolků a různých slovenských organizací jak ve Spojených státech, tak v českých zemích.

Annotation

Bachelor thesis „Slovak immigrants in the Czech republic and in the United states of America“ deals with history, milieu, culture, local organizations and effort of the Slovaks that left their homeland to find a better life for them and their children. Eventhough the chapter that deals with history of Slovak immigrants starts at the beginnig of the Slovak mass migration to both countries, the other other one are concentrating on today's situation, mostly the situation in 90's till the present time.

Both the United states of America and the Czech republic are the countries with the biggest group of Slovak immigrants, on the other hand both groups have their specials that make the Slovak immigrants here different from the immigrants in the other country. These specials are mostly influenced by history of these immigrants and their approaching to their new homeland, the distance from their previous homeland, but also by the level of democracy

these Slovaks lived in during the 20th century. Describing of these specials is a very important part of this bachelor thesis.

Inseparable part is also the opinion and view of those people which are steadily working to maintain the Slovak consciousness in the mind of Slovak immigrants. The persons are mainly the heads of Slovak organizations, fraternal or other one both in the United states of America and also in the Czech republic.

Klíčová slova

Slováci v zahraničí, slovenské povědomí a identita, migrace, slovenské spolky a organizace., slovenština a vzdělávání v ní, finanční podpora

Key words

Slovak immigrants, migration, Slovak consciousness and identity, Slovak fraternal and other organization, Slovak language and it's maintaining, financial support

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 10.2.2009

.....

podpis

Poděkování

**Touto cestou bych chtěla poděkovat svému tutorovi,
paní PhDr. Miloslavě Turkové, CSc. ,
za odborné vedení, rady a velmi cenné připomínky při zpracování mé
bakalářské práce a neustálou ochotu mi pomoci, která daleko přesahovala
rámeček konzultačních hodin.**

Slovenská menšina v České republice
a Spojených státech amerických

Obsah

Úvod.....	1
Metodologický přístup k tématu a cíl práce.....	2
1. Migrace.....	3
1.1 Slováci v českých zemích.....	3
1.2 Slováci v Spojených státech amerických.....	8
1.3 Srovnání migrace Slováků do českých zemí a do Spojených států.....	11
2. Společenské a kulturní aktivity slovenské menšiny po roce 1945.....	13
2.1 Spolková aktivita Slováků v českých zemích po roce 1945.....	13
2.2 Spolková aktivita Slováků v USA po roce 1945.....	17
2.3 Srovnání spolkového života v České republice a v USA.....	20
2.4 Vzdělávání a přístup ke slovenštině v České republice.....	21
2.5 Slovenština v masmédiích v České republice.....	21
2.6 Vzdělávání a přístup ke slovenštině v USA.....	22
2.7 Slovenština v masmédiích v USA.....	24
3. Finanční a jiná podpora slovenské menšiny.....	25
3.1 Finanční podpora slovenské menšiny v České republice ze strany SR a ze strany ČR.....	25
3.2 Finanční podpora slovenské menšiny ve Spojených státech ze strany Slovenské republiky a ze strany Spojených států amerických.....	27
3.3 Institucionální podpora slovenské menšiny ze strany Slovenské republiky.....	27
3.4 Zákonné vymezení postavení Slováků žijících v zahraničí.....	28
3.5 <i>Svetové združenie Slovákov v zahraničí</i>	29
3.6 Slováci online.....	30
3.7 Shrnutí.....	30
4. Slováci sobě.....	32
4.1 Současná situace Slováků v České republice a v USA očima respondentů.....	33
4.2 Nejpalčivější problémy.....	34
4.3 Otázka financí a podpory Slováků a slovenských aktivit v zahraničí.....	35
4.4 Pohled respondentů na budoucnost Slováků v České republice a v USA.....	37
Závěr.....	39
Seznam literatury.....	41
Seznam příloh : Příloha č. 1.....	43
Příloha č.2.....	44

Úvod

Slováci jsou jedním ze středo- a východoevropských vystěhovaleckých národů. Žili v cizím státě pod cizí vrchností, kde jejich národ ani jazyk nebyl uznáván. Odcházeli pryč s vidinou jiného, lepšího života. Několikrát jsem v úvodu publikací pojednávajících o migraci Slováků našla zmínku o holubím národě.¹ Řada Slováků se opravdu rozletěla a dnes se miliony lidí po celém světě, od České republiky po Argentinu, hlásí ke slovenskému původu. Jsou to lidé, jejichž předkové se stěhovali z tzv. hladových dolin² za americkým snem do Kanady a Spojených států amerických, stěhovali se za volnou a úrodnou půdou na Dolní zem-do Vojvodiny, Bukoviny, Maďarska, anebo za lepším vzděláním nebo prací v těžkém průmyslu, zemědělství anebo ve státní správě do české části bývalého Československa.

Jejich cílem byla jasná vidina lepšího života pro sebe a své rodiny, i když často naprosto zkreslená nepravdivým údaji o „ráji na zemi“, který daná země měla nabízet.

Začátky všech migrantů, nejen Slováků, byly a jsou často krušné. O to zajímavější je pozorovat postupné vzcházení se jejich životní úrovně, ale hlavně národního povědomí a to zejména ve Spojených státech amerických na počátku 20. století. Významné je ale i poválečné (2. světová válka) zakládání slovenských spolků v českých zemích a vůbec snaha nesplynout úplně s českým prostředím, která byla stížená tím, že jde o prostředí jazykově a kulturně Slovákům nejbližší.

I když počet lidí, kteří se ke slovenskému původu hlásí s počtem generací, jež se narodili mimo Slovensko klesá, stále můžeme najít silnou spolkovou základnu, pro níž je charakteristické, že se o svoji minulost a minulost předků aktivně zajímá.

Chtěla bych poukázat na to, že Slováci v zahraničí jsou velkou a různorodou menšinou. Liší se např. dle oblasti původu, ze které odešli (různé regiony Slovenska). S tím souvisí i odlišnost různých nářečí a tradic. V další rovině je můžeme dělit i podle počtu generací, které se už narodily přímo v zahraničí. Doufám, že mé srovnání přispěje k porozumění odlišností a totožností Slováků v zahraničí a ukáže minimálně jedno- že Slováci ať už v 1. nebo ve 4. generaci, v České republice nebo ve Spojených státech se snaží si něco ze své domoviny (anebo domoviny předků) uchovat a předat dále.

---

¹ Např. Bielik, F. (1980). Slováci vo svete 2. Martin: Matica slovenská.

² Spiš, Gemer, Zemplín, celá oblast od Nízkých Tater až po dnešní hranici s Polskem.

Metodologický přístup k tématu a cíl práce

Za cíle mé práce jsem si stanovila porovnání shod a rozdílů dvou největších skupin Slováků (osob slovenského původu) žijících v zahraničí, a to Slováků v České republice a ve Spojených státech amerických. Každá z těchto skupin má různou minulost, různou velikost co do počtu osob a jiný přístup ke svému slovenskému původu (způsobeného i délkou), nicméně v kontextu vystěhovalectví Slováků mají tyto dvě země nezastupitelné místo.

Co se týče terminologie a přístupu, v některých částech mé práce, zejména v části o historii a části operující s demografickými daty se dá mluvit o slovenské menšině, resp. o počtu osob, které se přihlásily ke slovenské národnosti anebo původu. Na další údaje jako je kultura, udržování tradic, dotace a vzdělání je nutno pohlížet z perspektivy spolků, které mají nezastupitelné místo v životě všech zahraničních Slováků, jež se ke svému původu hlásí. Ve slovenské odborné terminologii se pro masovou emigraci ustálil termín *vyst'ahovalec*, *vyst'ahovalectvo* a pro jednotlivce *krajan* anebo *zahraničný Slováček*.³ Zejména ve Spojených státech, kam masová migrace začala ještě předtím, než se myšlenka o jednotném slovenském národě rozšířila i mezi nevzdělané lidi se oslovení *krajan* vázalo spíše na nějakou menší oblast *kraje* než na velkou *krajinu* ve smyslu území celého Slovenska. I proto zejména v 80. a 90. letech 19. století rozlišovali Slováci (ve Spojených státech) sami sebe dle oblasti původu jako *Liptákov*, *Záhorákov*, *Zemplínčanov*⁴ atd.

Poslední terminologický problém tvoří samo označení zahraniční Slováček. I když jde o zavedený termín, přesto jsou autoři, kteří ho otevřeně odmítají⁵ s tvrzením, že Slováček, který se vystěhuje se sice nadále tak může cítit, ve skutečnosti ale pokud přijme občanství cizí země, anebo sa tam už dokonce narodí, tak jím z právního hlediska není. I přes výše zmíněné důvody budu přesto operovat s termíny Slováček, Slováček žijící v zahraničí anebo slovenská menšina, jelikož označení „*Čech slovenského pôvodu*“ popř. „*Američan slovenského pôvodu*“ se nepoužívá.⁶

Jelikož se práce zabývá Slováky a zdroje ze kterých jsem čerpala jsou z větší části ve slovenštině, uvádím všechny slovenské názvy v původním znění v kurzívě.

Je zřejmé, že ne všichni Slováci (zejména v USA, kde jde často už o 3- 4 generaci, ale i v České republice, kde došlo k razantnímu propadu počtu lidí hlásících se ke slovenské

---

³ Špetko, J. (1994) Slovenská politická migrácia v 20.storočí. Praha: Danubius.

⁴ Tamtéž.

⁵ Např. J. Špetko, L.Greguš.

⁶ Dle zákona č. 474/2005 S.z. se má používat termín Slováček žijící v zahraničí.

národnosti mezi lety 1991 a 2001) se ke svému původu hlasí a pokud ano, dělají to v kruhu své rodiny. V takovýchto případech mluví za Slováky, organizují jejich společenský život a ovlivňují národnostní a vzdělanostní politiku jejich spolky, sdružení a pod. a proto je nutné v některých částech místo „z hlediska Slováků“ napsat „z hlediska spolků“.

Spolky dostávají dotace, pořádají kulturní akce a sdružují členy a jsou to zase spolky, kdo vydává o Slovácích nejvíce publikací a výročních zpráv, ze kterých čerpám.

Zdroje mé práce se skládají z odborných publikací, článků v odborném tisku a výročních zpráv slovenských spolků anebo lidí (původem většinou Slováků), věnujících se této problematice, dále informací a článků z *Úradu pre zahraničných Slovákov*, který byl zřízen *Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky*, ze *Slovenského inštitútu* v Praze a *Krajanského múzea* v Bratislavě.

Velmi nápomocná byla emailová a listová korespondence s p. Helene Cincebeaux z Rochestru, NY, ze spolku amerických Slováků Slovakia SH+FSI a ochota slovenských spolků zodpovědět dotazník. Mnoho zdrojů a publikací jsem čerpala i ze *Slovenského inštitútu* v Praze, zde se ale bohužel musím přiklonit k názoru, který zastává Radim Prokop⁷, tudíž že hodnota mnoha prací vydaných před rokem 1989 je oslabena úzkým stranicko-třídním přístupem a ztrácí tak svou odbornou využitelnost.

Poslední část mé práce s názvem Slováci sobě se snaží reflektovat současný názor představitelů slovenských spolků ve Spojených státech amerických a České republice.

Zde jsem použila metodu dotazníkového šetření a získané data následně analyzovala. Získaná data uvádím ve výše spomenuté části a tak, názory těch, kteří se tomuto tématu a problematice věnují se zápalem celý život, na největší problémy slovenské menšiny v současnosti končím práci o Slovácích, kteří se snaží neztratit pouto ke svému domovu i v zahraničí.

---

⁷ Prokop, R. (1998). Slováci v České republice po roce 1945. Praha: Nakladatelství Tilia.

1. Migrace Slováků

Od začátku 19. století se dá pozorovat zvýšená míra emigrace Slováků. V tomto období nejdříve na tzv. Dolní zemi, tedy do států bývalé Jugoslávie, na jih Maďarska, ale i do Rumunska nebo Bulharska. Sem lákal vystěhovalce příslib volné půdy a její počátečné vynětí z povinnosti platit odvody pánům. Ke konci 19. století se přidala emigrace do Spojených států a do Kanady, později i do Jižní Ameriky, Austrálie a ostatních (zejména) západoevropských států.

Tato pasáž představuje úvod k problematice slovenské menšiny v zahraničí. Porovnává se zde průběh emigrace ze Slovenska do českých zemí i do Spojených států, od data kdy začala až po současnost. Důležitou součástí jsou i statistická data o počtu příchozích Slováků v jednotlivých obdobích do jednotlivých oblastí. Česká republika a Spojené státy zde reprezentují dvě největší a nejpočetnější komunity Slováků žijících v zahraničí.

1.1 Slováci v českých zemích

Slováci, dnes nejpočetnější menšina v České republice, mají za sebou dlouhé období migrace do Čech, na Moravu a do Slezska, přičemž nejmasovějším bylo období po 2. světové válce.

Sice Slované a sousedi, de facto v jednom státě, habsburské monarchii, vyvíjely se oba národy zcela odlišně, což bylo znát i na první Československé republice, do které Slováci vstupovali jako jakýsi „mladší bratr“. Šlo ve skutečnosti o eufemismus pro průmyslově i zemědělsky mnohem zaostalejší zemi, než byly Čechy, Morava a Slezsko.

Doba vytváření národního povědomí, která se ve slovenské historii pojí zejména se štúrovci, přinesla definitivní odluku od češtiny kodifikací spisovné slovenštiny, jako odpověď na maďarizační tlak. Nicméně už v této době (a rovněž i dřív) jsou známy případy slovenských studentů na univerzitě v Praze, jelikož Slovensko žádnou nemělo a studenti raději odcházeli do jazykově blízkého prostředí, než do Budapešti. Právě tito studenti byli jakousi první vlaštkou silné slovenské (nejen intelektuální) migrace.

Významným mezníkem v česko-slovenských vztazích se stalo vytvoření jednak slovenského studentského spolku *Detvan*⁸ a jednak *Československé jednoty*⁹, která se stala „hlavní institucí pro česko-slovenské vztahy do první světové války.“¹⁰

---

⁸ *Detvan* byl první slovenský akademický spolek v Praze založen v roce 1882, který přispíval k udržení národního povědomí slovenských studentů.

⁹ *Československá jednota* byla založena v roce 1892 jako spolek rozvíjející česko-slovenskou vzájemnost. V období 1898-1904 organizovala politické, kulturní a hospodářské debaty českých a slovenských činitelů.

¹⁰ Nosková, H.(2001). O původu Slováků v Čechách. Praha: Klub slovenskej kultúry.

Po 1. světové válce nastává pro Slováky první období státnosti, které přišlo s vytvořením Československé republiky, na jejímž vzniku se nemalou částí podílela v té době nejpočetnější skupina zahraničních Slováků, a to Slováků žijících ve Spojených státech. Teprve se vznikem Československé republiky začal podstatně sílit příliv Slováků na území Čech, Moravy a Slezska, i když ještě zdaleka nedosahoval rozměrů po skončení 2. světové války. Období let 1918-1938 je specifické tím, že jde o jedinou část společné historie Čechů a Slováků, kdy migrace platila i opačně a mnoho Čechů přicházelo na Slovensko jako úředníci, učitelé- souhrně kvalifikovaný personál, který zdaleka ne tolik vyvinuté Slovensko do vybudování svých vlastních elit potřebovalo. Naopak ještě víc mladých Slováků než za habsburské monarchie přicházelo získat své vzdělání do hlavního města a Praha se tak rázem stala centrem slovenského studentského života. Kromě toho ročně přicházelo mnoho zemědělců, mužů i žen, na zemědělské práce a řada dělníků do průmyslu. Za první ČSR proudili stabilně Slováci do oblasti Zlína (obuvnictví) i do ostravské aglomerace (Vítkovské železárny). V českých zemích tak dle sčítání z roku 1930 žilo kolem 44 000 Slováků.¹¹ Na rozdíl od stěhování po skončení 2. světové války bylo toto stěhování převážně dočasné a krátkodobé.

I když bylo období 1. republiky pro Slováky nesrovnatelné s obdobím předchozího národnostního útlaku a silné maďarizace v době Rakouska a později Rakouska-Uherska, znovu jejich očekávání nebyla zcela naplněna. Mnoho Slováků odmítalo myšlenku čechoslovakismu, nebyli spokojeni s centralismem a s tím, jak dospívala nová slovenská inteligence i se stabilně silným počtem Čechů na tzv. lepších místech. Vidina vlastního národního státu se opět silněji objevila v roce 1938 a skončila vyhlášením loutkového klerofašistického státu, který se snažil stát národním skrze „vyhánění a vraždění“ jiných národnostních skupin (mezi jiným Čechů a Židů).¹²

V období let 1939- 1944 se ze zřejmých důvodů zastavila migrace Slováků do českých zemí. Ve slovenském státě, který byl dotován arizovaným majetkem a kde bylo volných mnoho nových pracovních míst po těch, kdo byli nuceni odejít, se práce sháněla lépe.

Konec 2. světové války znamenal období nejmasovější migrace Slováků do českých zemí. Existuje několik důvodů, které vedly k tomuto trendu: 1. vyprázdňené pohraničí po odsunutých Němcích 2. příslib vlastní půdy 3. silná repatriace Slováků z Maďarska, Rumunska, Jugoslávie ale i z jiných zemí 4. válkou silně zničené východní Slovensko, odkud

---

¹¹ Nosková, H.(2001). O původu Slováků v Čechách. Praha: Klub slovenskej kultúry.

¹² Rychlík, J.(1997). Češi a Slováci ve 20. století: Česko-slovenské vztahy 1918-1945. Bratislava: Academic electronic press.

mnoho Slováků odcházelo 5. neuskutečnění původně zamýšleného odsunu Maďarů z jižního Slovenska, kam by pravděpodobně proud Slováků z východního Slovenska směřoval. Na konci roku 1945 tak v českých zemích žilo kolem 110 000 Slováků.¹³ Počet Slováků, kteří vyslechli výzvy vlády a vrátili se ze zahraničí a kteří se usadili v českých zemích dosáhl přibližně 40 000 osob. Podle jiných údajů¹⁴ je počet Slováků před rokem 1950 jenom těžko zjištělný. Radim Prokop mluví o 126 000 Slovácích, kteří byli zaregistrováni jako pracující a dohromady pak s rodinnými příslušníky v roce 1947 asi o 220 000 obyvatelích slovenského původu v českých zemích. Obtíže spojené se zjišťováním konkrétních dat způsobuje nepřesná evidence, obtíže způsobené tím, že mnoho Slováků za prací jenom docházelo a rovněž zde hrála roli i vysoká zpětná migrace Slováků na Slovensko.

Nejatraktivnější pro Slováky byly samozřejmě pohraniční oblasti, kde byla silná poptávka po pracovní síle, volná půda a opuštěné budovy. Kromě osob usedlých v pohraničí zde byla početná skupina úředníků a inteligence a významná je i přítomnost velké skupiny Slováků ve Slezsku, zejména v pŕmyslové oblasti na Ostravsku. Dle sčítání lidu v roce 1950 žilo v českých zemích už 258 000 osob se slovenskou národností a v samotné Praze jich bylo 14 000.¹⁵ Jenže byla to menšina? V rámci společného státu na ni takovýmto způsobem nahlíženo nebylo a to ani oficiálně, ani z pohledu samotných Slováků a Čechů. Rovněž zde nebyla vůle a snad ani síla k angažovanosti, a tak byli Slováci více méně v tomto období společensky a kulturně roztržštěni. *Matica slovenská*, jako hlavní organizace, která se v poválečném období (po 2. světové válce) starala o Slováky v českých zemích, byla dle politiky strany (KSČ), nebo spíše díky nezájmu a nepochopení pro organizování slovenského kulturního, politického a intelektuálního života začleněna do masových organizací Lidové fronty v roce 1953 a tak na delší dobu slovenské spolkové organizace přestaly existovat.

Migrace Slováků na území českých zemí pokračovala i v 50. letech, kdy nový stimul přišel se silnou industrializací a typickou socialistickou preferencí těžkého průmyslu a rovněž se zlepšenou bytovou výstavbou. Zatímco pohraničí bylo východiskem zejména pro obyvatele zničeného východního Slovenska, jako jakási náhrada jejich domovů a půdy, nová pracovní místa v průmyslu poskytovala stabilnější podmínky než pohraničí a tudíž i větší důvod k migraci.

---

¹³ Nosková, H.(2001). O původu Slováků v Čechách. Praha: Klub slovenskej kultúry.

¹⁴ Prokop, R. et al.(1998). Slováci v České republice po roce 1945. Slezský ústav Slezského muzea v Opavě: Nakladatelství Tilia.

¹⁵ Tamtéž.

Vrchol migrace Slováků po osídlení pohraničí nastal v roce 1963 s rozvojem těžkého průmyslu a pokračoval až do roku 1967. Naopak od roku 1968 můžeme mluvit o pozvolném klesání slovenského vystěhovalectví, kdy výjimku tvoří migrace do Prahy.¹⁶

Dalším mezníkem byla federalizace republiky¹⁷, která umožnila příchod dalších slovenských úředníků a inteligence do centra republiky Prahy, kde slovenská menšina svým počtem přesahovala v té době už 20 000 osob¹⁸. Rok 1969 byl pak přelomový, co se týče organizování spolkového života Slováků, který bude popsán v další kapitole. V roce 1970 dosahoval počet osob slovenské národnosti v českých zemích 320 998 osob a v roce 1980 už 359 370 osob.¹⁹ Za těmito čísly, na rozdíl od poválečných let, je nutno hledat i inteligenci, slovenské studenty, kteří se tu usadili po skončení školy, ale i dopad vojenské služby, kdy byli Češi posíláni na Slovensko a přivedli si zpátky partnerku Slovenku, anebo se Slováci po vojenské službě v českých zemích s Češkou oženili a zde i nadále žili. Plná třetina všech Slováků směřujících do Čech, Moravy a Slezska se v letech 1961-1990 usadila v Severomoravském kraji. Desetiletí 1971- 1980 představuje pokles přistěhovalectví Slováků o 48,3 % vůči období 1961- 1970.²⁰

Ještě před rozdělením republiky se ve sčítání lidu z roku 1991 přihlásilo ke slovenské národnosti 314 877 osob, z nichž 53,8 % uvádělo občanství České republiky.²¹

Po rozdělení republiky nastala pro Slováky nemilá povinnost rozhodnout se, kam patří. Někteří se vrátili na Slovensko, většina však zůstala a někteří se dokonce přestali ke svému původu hlásit a ve stejném stylu vychovávali i svoje děti.

Podle sčítání obyvatelstva žilo v roce 2001 v České republice 193 190 obyvatel²², kteří se přihlásili ke slovenské národnosti a zároveň 2783 obyvatel²³, kteří se přihlásili ke slovenské i k české národnosti zároveň. Na těchto údajích je důležité pozorovat dvě věci- prudký pokles lidí hlásících se ke slovenské národnosti v porovnání s rokem 1991 a vznik nové kategorie pro ty, kdo se nebyli ochotni vyrovnat s rozdělením republiky. Tak jako v roce 1991, i v roce 2001 se lidé demonstrativně hlásili k československé národnosti, přičemž šlo

---

¹⁶ Prokop, R. et al.(1998). Slováci v České republice po roce 1945. Slezský ústav Slezského muzea v Opavě: Nakladatelství Tilia.

¹⁷ Od 1. ledna na základě zákona z 28.10.1968 vznikly dvě republiky tvořící federaci: Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika.

¹⁸ Rychlík, J.(1997). Češi a Slováci ve 20. století: Česko-slovenské vztahy 1918-1945. Bratislava: Academic electronic press.

¹⁹ Gabal, I. et al.(1999). Etnické menšiny ve střední Evropě. Praha: G plus G.

²⁰ Nosková, H.(2001). O původu Slováků v Čechách. Praha: Klub slovenskej kultúry.

²¹ Gabal, I. et al.(1999). Etnické menšiny ve střední Evropě. Praha: G plus G.

²² Údaje *Svetového kongresu Slovákov* dle výsledků sčítání lidu v České republice z roku 2001.

²³ Tamtéž.

o viditelný projev nesouhlasu s rozdělením republiky. Neoficiální data²⁴ ovšem předpokládají, že na území České republiky žije kolem 350 000 Slováků, ať už studentů, pracovníků na jednu sezonu, kteří se po čase vrací, anebo osob, které zde prostě dostaly zaměstnání a buď se zde usadí, anebo se za nějaký čas vrátí zpátky na Slovensko.

1.2 Slováci ve Spojených státech amerických

Na rozdíl od vystěhovalců do českých zemí začala cesta za americkým snem o půl století dříve a měla masovější charakter. Nicméně i v případě vystěhovalců do USA se dá mluvit o několika vlnách spolu s jednou nejmasovější. Ta probíhala v období let 1880 až 1914, následovalo vystěhovalství za první Československé republiky, dvě vlny politických migrací po roce 1948 a 1968 a poslední období začíná 90. lety díky migraci zejména inteligence- studentů a zaměstnanců.

V 19. století do oblasti Slovenska pronikaly zkreslené zprávy o půdě pro všechny, volné úžasné zemi, o svobodě bez ohledu na původ. Představy Slováků o Spojených státech tak byly značně zidealizované a tomu odpovídají i prvotní problémy, se kterými se Slováci museli potýkat.

Zatímco pro vystěhovalce do českých zemí je důležitý rok 1945, pro vystěhovalce do USA je to rok 1880, odkdy se datuje masový odchod Slováků do země, která měla být rájem. Všechno odstartovala tomuto roku předcházející neúroda a hlad v roce 1879. Většina Slováků přicházela do USA negramotná a s nulovou znalostí anglického jazyka. Na rozdíl od situace v českých zemích se pro obyvatele rurálních oblastí Slovenska, kteří odešli do USA změnilo úplně všechno- bydlení, strava, myšlení, jazyk.

Slováci možná snili o vlastní půdě, tak jak ji obdělávali doma, možné je ale i to, že právě nejistota úrody a stálá možnost hladu způsobila, že převážná většina z nich se v USA uplatnila jako dělníci.²⁵

První vystěhovalce přilákal příslib dobrých výdělků, zejména v dolech a železárnách a pro tyto účely cestovali na Slovensko agenti, kteří Slováky lákali do bouřlivě se rozvíjejícího amerického průmyslu. K vystěhovalce donutili obyvatele Slovenska bídné ekonomické podmínky, hlad, nedostatek půdy, neúroda, cholera, zadluženost. Část inteligence opouštěla Slovensko i pro národní a politický tlak. Kolébkou vystěhovalce do USA se stala *Šarišská župa*, ze které se už v roce 1880 vystěhovalo 5000 osob a postupně se vystěhovalce šířilo i do dalších oblastí - na *Spiš*, *Zemplín*. Ze začátku se slovenští přistěhovalci ve Spojených

---

²⁴ Odhad *Obce Slovákov v ČR*.

²⁵ Bartalská, E. et al(2001). *Sprievodca slovenským zahraničím*. Bratislava:Dom zahraničných Slovákov.

státech nemínili usadit natrvalo. Ještě v polovině 90. let 19. století se zpět vracelo 75-80% vystěhovalců ze Slovenska, kteří odešli do USA za prací.²⁶

Nejstarší slovenská sídla vznikala ve státech New York, New Jersey a ve východní Pensylvánii. Už začátkem 70. let 19. století si Slováci ze Šariše vytvořili první kolonie v lokalitách Mt.Hazelton a Plymouth. Město Pittsburgh, zejména předměstí Allegheny se zakrátko stalo jejich největším střediskem, jelikož zde nabízela práci největší důlní společnost a ocelárny *Carnegie & Frick*. Na počátku 90. let 19. století začala mohutnět i sídla dělníků v Clevelandu. Právě toto město spolu se státy Pennsylvanie a Ohio byly předurčeny kvůli ohromnému počtu Slováků, kteří se tu usazovali, stát se středisky jejich kulturního a společenského života. Masový charakter vystěhovalectví umožnil v relativně krátkém čase vytvoření etnicky homogenních skupin, které tak prvním přistěhovalcům poskytovaly základní společenské a citové vazby. Vytvoření etnických společenství bylo ovlivněno konkrétní politikou a snahou průmyslových společností koncentrovat své pracovníky do jedné oblasti.

Postupně přibývaly lokality ve státech Michigan, Indiana, Wisconsin, ale i v některých oblastech států Alabama, Arizona, Maine, Massachusetts. Tak jako většina přistěhovalců, i Slováci byli využíváni na nejtěžší práce za nejnižší mzdu, což bylo ještě podtrženo jejich neznalostí jazyka a častou negramotností. Podle údajů slovenských spolků v USA byla i druhá generace Slováků v drtivé převaze dělníky v ocelárnách. V tomto případě je důležitý i rok 1891, kdy na 18 000 horníků slovenského původu protestovalo proti propouštění a krácení platů.²⁷

Většinu vystěhovalců tvořili zemědělci, drobní továrenští dělníci a řemeslníci, kteří se po příchodě do USA zaměstnali v průmyslu. Intelligence, zejména uvědomělí kněží, kteří byli doma pronásledováni uherskými úřady, přicházeli do USA jenom sporadicky.

V letech 1880 až 1914 převažovali mezi imigranty zejména muži v produktivním věku, kde až 80% tvořila kategorie 15 až 40 letých. Rodiny a ženy přicházely méně. Ženy tvořily něco kolem 30% slovenských přistěhovalců a jejich hlavním zdrojem příjmu bylo vedení tzv. fabrických domů, kde spolu bydlelo více rodin i svobodných mužů. Muži, kteří se v USA oženili většinou s někým se slovanským původem, a ti za nimi přišly rodiny, vytvořili první (zakladatelskou) usedlou generaci Slováků. Slovenské kolonie se nepřekvapivě vytvářely

---

²⁶ Bielik, F. et al.(1980).Slováci vo svete. Martin: Matica slovenská.

²⁷ Stolarik, M.M.(1976).From field to factory:The historiography of Slovak immigration to the United states. In: International migration review.

v blízkostí továren. Před 1. světovou válkou žilo v USA asi 500 000 Slováků.²⁸ Tyto údaje nejsou ale zcela přesné, protože se v USA příliš nerozlišovalo mezi národy Uherska a tak i na počátku 20. století se dá najít v seznamu přistěhovalců termín „Hunkie“, který označoval každého příchozího z uherské části habsburské monarchie.

Dle statistiky bylo v roce 1905 kolem 80% Slováků v USA dělníků, což odpovídá skladbě obyvatelstva, která Slovensko opouštěla. Odhaduje se, že ještě v roce 1905 na 25% Slováků v Spojených státech amerických neumělo číst a psát.²⁹

Velký posun v chápání sebe sama jako národa se všemi atributy lze u Slováků pozorovat v době 1. světové války, kdy byla podpora myšlenky samostatného Slovenska (Československa) u amerických Slováků velmi silná. Organizovali sbírky, pořádali přednášky a dokonce vytvořili slovenské oddíly, které odešly bojovat do Evropy.

Do dějin se američtí Slováci za 1. světové války zapsali zejména zkoncipováním Clevelandské dohody (1915), v níž představitelé *Slovenskej ligy v Amerike* a Českého národního sdružení vyjádřili souhlas se spojením českých zemí a Slovenska do jednoho státního celku a Pittsburské dohody (1918), která Slovákům přiznávala v novém státě vlastní administrativu, sněm a soudy. Nedodržení této dohody, ať už z jakéhokoliv důvodu, mobilizovalo mnoho amerických Slováků po roce 1918 a učinilo z nich nepřátele myšlenky Československa, tak jak bylo uspořádané.

V období let 1919- 1936 se do USA vystěhovalo i přes zpřísněné imigrační zákony dalších 134 000 osob. Zákony z roku 1921 (později upravené v roce 1924)³⁰ omezil Kongres přistěhovalce ze střední, jižní a jihovýchodní Evropy. I přes výše zmíněný počet 134 000 vystěhovalců byla kvota pro celé Československo jenom 3000 osob (od roku 1921 do roku 1924 platila kvota 14 000 osob) a tato přetrvávala až do roku 1965³¹, kdy se zrušili kvoty dle národnosti. Tato nízká kvota byla vypočítaná jako 2% z počtu Čechů a Slováků ze sčítání obyvatel z let 1890 a byla jasně namířená proti přistěhovalcům ze střední, jižní a jihovýchodní Evropy. Dá se předpokládat, že převažující počet Slováků, kteří v tomto období mnohonásobně převýšili kvotu, se odvolávalo na kategorii „mimo kvoty“, která dovolovala „přicházet přistěhovalci vykonávajícímu zaměstnání anebo s cílem vykonávat povolání duchovního jakékoliv církve, stejně tak jako těm, co budou vyučovat na akademiích,

---

²⁸ Minár, I.(1994). Americkí Slováci a Slovensko 1890-1990. Bradlo:Bratislava.

²⁹ J.R. (1907). Slovenský národ v svetle štatistiky z roku 1905. Slovenský Obzor č.1: Budapešť in: Minár, I.(1994). Americkí Slováci a Slovensko 1890-1990. Bradlo:Bratislava.

³⁰ Zákon prošel Kongresem v roce 1924 a je označován jako *National origin act*.

³¹ Daniels, R. (1991). Coming to America: a history of immigration and ethnicity in American life. HarperPerennial: New York.

seminářích a univerzitách“.³² Dá se lehce usoudit, že do kategorie „vykonávající zaměstnání“ se dalo vždy nějak protlačit.

Už někdy v 20. a 30. letech 20. století se Slováci na území USA posunuli z nejnižší do střední sociální vrstvy. Mnoho čtvrtí v Detroitu, Clevelandu a jinde, které původně obývali Slováci, začíná od té doby patřit černošskému a hispánskému obyvatelstvu, kdežto Slováci se zařadili do tzv. *white class collar*, tedy střední úřednické třídy obývajících rodinné domky na předměstích anebo v „lepších“ čtvrtích.

Významné, ani ne tak počtem, jako spíš obsahem, je vystěhovalectví po roce 1945, kdy po období klerofašistického Slovenského státu opouštěli Slovensko lidé, kteří zastávali funkce v politickém životě a aparátě tohoto státu a kteří se báli potrestání. Další slovenská imigrace byla na rozdíl od té prvotní, masové, způsobené ekonomickými stimuly, politická, ať už po roce 1948 anebo 1968. Po roce 1948, jak udává Špetko, emigrovalo kolem 20 000 Slováků, většinou bez znalosti jazyka.³³ Po obsazení Československa vojsky Varšavské smlouvy se do USA rovněž odebral větší počet emigrantů, jak Slováků tak Čechů.

V roce 1970 se zahraniční Slováci i spolky a instituce z Evropy a zámoří podíleli na vytvoření *Svetového kongresu Slovákov*, jehož programem byl požadavek slovenské státnosti. Aktivně pak kongres pokračoval ve své politice až do roku 1993.

V oblastech s tradičně nejpočetnější slovenskou komunitou žilo dle sčítání lidu z roku 1990 v jednotlivých státech následující množství Slováků: Pennsylvanie 447 000, Ohio 273 000, Illinois 120 000, New York 118 045, New Jersey 117 000 obyvatel.³⁴

Tak jako když porovnáваме sčítání z let 1991 a 2001 v České republice, vidíme i v USA prudký propad počtu osob hlásících se k slovenskému původu. Sčítání obyvatel roku 2001 mluví už jenom o počtu 356 000 osob, které se přihlásily ke slovenskému původu a tedy jde dokonce o menší počet osob, než se ke slovenskému původu přihlásilo v samotné Pennsylvanii v roce 1991. I navzdory tomu ale můžeme tento počet oprávněně považovat za úspěch, protože momentální přistěhovalectví Slováků do USA je nízké a mnoho z lidí, kteří se ke slovenskému původu přihlásilo, patří už do čtvrté generace Slováků žijících v USA.

1.3 Srovnání imigrace Slováků do českých zemí a Spojených států

Odchod do Spojených států byl pro Slováky mnohem větším krokem do neznáma než odchod do sousedních českých zemí. Spojené státy sice nabízely mnohem větší možnosti, ale

---

³² Bielik, F. et al.(1982). Vystěhovalectvo a život krajanov vo svete. Martin: Matica slovenská.

³³ Špetko, J. (1994). Slovenská politická emigrácia. Praha: Danubius.

³⁴ Bartalská, E. et al.(2001). Sprievodca slovenským zahraničím. Bratislava:Dom zahraničných Slovákov.

problémem byla neznalost prostředí, jazyka a nutnost adaptace v mnoha jiných ohledech. Přesto a možná právě proto zde docházelo k mnohem menší asimilaci než u bratrského národa, který se nelišil příliš ani tradicemi, ani jazykem, ani prostředím.

Imigrace do USA začala dříve a byla masovější, a přestože k poslední velké vlně došlo ještě za 1. ČSR a od té doby přicházeli jenom migranti z důvodů politických v krizových letech 1945, 1948, 1968, si přistěhovalci pěstují své povědomí o slovenském původu. Přesto, že jde už o 4. a 5. generaci, tito lidé se stále ke svým kořenům hlásí. Pokud srovnáme sčítání obyvatelstva z let 1991 a 2001, vidíme sice u slovenské menšiny propad v obou státech, jak v České republice, tak ve Spojených státech, přesto ale je 356 000 osob 4. a 5. generace v USA, které se ke slovenskému původu přihlásilo mnohem větší úspěch, než prudký pokles počtu lidí, kteří se přihlásili ke slovenskému původu (z 351 000 na 193 000) v České republice. Za důsledek vzdálenosti od původního domova a jakousi větší spjatost s Československem, jako se státem Čechů a Slováků bez rozdílu, považují i ohromující počet 300 000 osob, které se ve sčítání ve Spojených státech z roku 1990 přihlásili k československé národnosti. Jde poněvíc o osoby a jejich potomky, kteří se vystěhovali už za existence společného státu, a je jedno jestli to byla 1. Československá republika anebo dokonce emigrovali z důvodů politických v roce 1948 anebo 1968. Pro potomky takovýchto lidí je těžké rozlišovat mezi Čechy a Slováky, protože jejich rodiče přišli z Československa a tito lidé se dle jejich vzoru hlásí k odkazu společného státu.

Důvody, proč tomu tak je se budu snažit objasnit v dalších částech práce, které se budou zabývat kulturou, spolkovým životem, vzděláním a finanční podporou slovenské menšiny v ČR a USA.

2. Společenské a kulturní aktivity slovenské menšiny po roce 1945

Tato část práce je věnovaná stavu slovenské menšiny z pohledu organizování spolkového a kulturního života v obou zemích po roce 1945. Pokusím se načrtnout nejdůležitější spolky, jejich činnost, porovnat počty členů které sdružují, podívat se na kulturní a vzdělávací aktivity.

Rok 1945 nebyl vybrán náhodně. Jednak mám zájem prezentovat soudobé dějiny Slováků v zahraničí a jednak je rok 1945 klíčový pro slovenskou menšinu v obou zemích. V českých zemích je rok 1945 klíčový z důvodu započetí masové imigrace Slováků, která byla základem početné slovenské menšiny v České republice v současnosti. Rok 1945 má pak pro Slováky ve Spojených státech jiný význam. Do USA utíkali příslušníci státního aparátu Slovenského státu, kteří se rychle aktivně zapojili do společenského života Slováků za oceánem, z čehož plynul docela významný pozdější rozkol v organizování spolkového života. Od roku 1945 nastal tedy postupný obrat v směřování slovenského kulturního života v USA, i v cílech, které si slovenské organizace kladly (požadavek slovenské samostatnosti).

2.1 Spolková aktivita Slováků v českých zemích po roce 1945

Tak jak můžeme časově odlišit jednotlivé vystěhovalecké vlny do českých zemí, tak musíme v rámci jedné vlny (zejména po roce 1945) odlišovat různé skupiny Slováků, kteří přišli do českých zemí s různými úmysly a podle toho se chovali a požadovali ochranu své kultury, tradic a jazyka. Jinak si na potřebu zakládat spolky a udržovat povědomí o původu uvědomoval Slovák, který věděl, že se za pár let, až vydělá určité množství peněz, vrátí domů a tudíž se svému domovu nechtěl citově ani jazykově a kulturně vzdálit a jinak zejména obyvatelé východního Slovenska, pro které opuštěné pohraničí bylo náhradou za kompletně zničenou zemi po přechodu fronty. Tito lidé měli úmysl se v českých zemích usadit natrvalo a postupně splynout s domácím obyvatelstvem. České země pro ně byly záchrana a oni se chtěli kompletně zařadit do jejich struktur, protože věděli, že je doma nic nečeká. Třetí skupinou byli repatrianti, kteří se vrátili na výzvu československé vlády zejména z Jugoslávie, Maďarska a Rumunska. Pokud si zachovávali svůj jazyk a kulturu celé dlouhé období, kdy byli vzdáleni od domova, tak neviděli důvod, proč teď, když jsou zpátky ve společném státě, by se jich měli vzdávat.

Ještě jiný přístup k zachování pocitu příslušnosti k slovenskému původu představovali obyvatelé pohraničí, kde bylo celkově v prvních letech těžké se kulturně anebo nějak jinak angažovat, protože práce ať už na rozběhnutí průmyslu anebo zvelebení

hospodářství, které jim bylo přiděleno bylo hodně a případná kulturní a společenská aktivita zde narážela na nedostatek dobrovolníků a volného času.

Významným nedostatkem poválečných let byla absence knih, tiskovin a zejména slovenské inteligence jako byli učitelé, kněží, knihovníci, kteří by byli pro takovou práci s příslušníky slovenského národa potřební.

Neuspokojivou situaci slovenské menšiny roztroušené po českých zemích se rozhodla řešit *Matica slovenská*³⁵. Od roku 1946 zakládala své pobočky v pohraničí a posílala sem svoji vlastní tiskovou produkci, jako byl časopis pro děti *Slniečko*³⁶, *Matičné čítanie*³⁷ a rovněž i slovenské knihy. Chtěli zajistit knihovny, čítárny, dostupnost slovenského tisku, ale i denní rozhlasové vysílání ve slovenštině. Snažili se komunikovat s úřady a v každém aspektu dělat život Slováků v jeho počátcích v českých zemích snadnější. V letech 1946 až 1948 vzniklo 42 poboček MS, v dalších letech ještě 33 poboček. Místní pobočky MS se ale už od počátku musely vyrovnávat s mnoha problémy. Jednalo se o nedostatek financí, málo kvalifikovaných osob ochotných věnovat se ve volném čase spolkovému životu a hlavním problémem byla legislativní mezera, dle které byla Matice schválená jenom na Slovensku a proto místní orgány státní správy nemohli při nejlepší vůli její činnost povolit a podporovat. Mohli jenom konstatovat, že její činnost berou na vědomí.

Konec činnosti poboček MS měl dva základní důvody. Jedním bylo zmenšování členské základny, protože velký počet Slováků odcházel zpátky na Slovensko a zejména tito, aby neztratili kontakt s domovem, byli od počátku v pobočkách aktivní. Druhý důvod byl politický. Se změnou režimu a postupným utlumováním činnosti nakonec bylo dospěno k závěru, že MS svoje poslání splnila a bude zreorganizována a tudíž na její místo nastoupily organizace všeobecného charakteru jako ROH, Svaz čs. mládeže a pod.

Období 50. a 60. let až do vzniku federativního uspořádání Československa se vyznačuje jakýmsi vákuem v oblasti podpory a péče o potřeby Slováků v českých zemích.³⁸

Rok 1968 dal podnět nejenom politickým proměnám, ale i novému přístupu ke slovenské menšině. Byla obnovena činnost Matice slovenské nejenom na Slovensku, ale znovu se zakládaly pobočky i v českých zemích a to zejména na Ostravsku a Karvinsku, kde byla už tradičně silná slovenská menšina. S postupující normalizací se ale historie opakovala

---

³⁵ Celonárodní kulturní slovenská organizace ustanovena v roce 1863 v Turč. Sv. Martine.

³⁶ Dětský časopis vycházel v letech 1927-1950, vydavatelem byla *Matica Slovenská*. Měl křesťanskohumanitní zaměření a propagoval i silné národní a sociální cítění. Jeho vycházení bylo obnoveno v roce 1969 a pokračuje dodnes.

³⁷ Výchovný a vzdělávací časopis pro slovenský lid vycházel v roce 1946-1954. Vycházení obnoveno v roce 1968.

³⁸ H. Nosková ho připisuje zejména obavám před obviněním z nacionalismu, který by mohl být, v době kdy KSČ proklamovala internacionalismus a sblížování národů, považován za nebezpečný.

a jak píše O. Šrajerová „*místní odbory MS se přetransformovali na zařízení klubového typu při osvětových zařízeních národních výborů zejména v oblastech, kde si to uspokojování kulturních potřeb slovenského obyvatelstva vyžadovalo*“.³⁹

Nikdy předtím nebylo postavení menšiny tak ostře vnímáno Slováky v českých zemích jako po rozdělení společné republiky. Už o sobě nemohli říkat, že jenom žijí na jiném konci státu. Teprve teď se stali opravdovou menšinou. Předtím byli jedním ze státoporných národů, byli to „bratři Slováci“ a najednou potřebovali pas, aby se mohli dostat do míst, ke kterým vázali svůj původ.

S takovýmto stavem bylo nutno se vyrovnat a tak už v letech 1992/1993 a později vzniklo zejména v Praze mnoho organizací, klubů a sdružení, které deklarovaly svůj vztah ke Slováckům, Slovensku a slovenské kultuře. Patřila sem *Obec Slovákov v České republice*, folklorní združení *Limborá*, *Slovensko- český klub*, *Demokratická aliancia Slovákov*, *Zväz Slovákov v České republice*, *Spolok Detvan*, folklorní soubor *Púčík*.

Ještě za socialismu byl založen *Klub slovenskej kultúry* (KSK) v Praze (1969) a v roce 1985 byl i z podnětu Ministerstva kultury ČSR vytvořen i *Dom slovenskej kultúry* v Praze. *Klub slovenskej kultúry* je pokud nepočítáme místní pobočky MS, nejstarší organizací, která funguje kontinuálně od roku 1969. KSK působí zejména na poli udržování slovenského povědomí. Hlavní náplně činnosti tohto spolku (nejdřív jako *Miestneho odboru Matice slovenskej v Prahe* a od roku 1973 jako Klubu) bylo 1. pořádat oslavy významných kulturních a dějinných oslav 2. zabezpečit kulturně- společenský život a při tomto úkolu spolupracovat i s kompetentními orgány 3. vykonávat průzkum podmínek a potřeb slovenské menšiny v českých zemích a návrhy pak předkládat kompetentním orgánům. Jak přiznávají autoři sborníku⁴⁰ vydaného při příležitosti 25. výročí založení KSK, nový impulz přišel s otevřením *Domu slovenskej kultúry* v roce 1985. Dům poskytl prostory a místo na organizování i smělejších plánů, jako byla organizace velkých výstav nebo vystoupení slovenských tanečních nebo pěveckých souborů.

Jenže KSK a zejména *Dom* jako jediné organizace, které působily na poli sdružování Slováků v českých zemích si nedokázali udržet monopolní postavení a vzdorovat mnoha novým organizacím a tak *Dom* v roce 1993 zanikl.⁴¹ KSK utlumil své aktivity a opět se začal aktivizovat až od druhé pol. 90 let, a to zejména díky časopisu *Slovenské listy* (později *Listy*).

---

³⁹ Prokop, R. et al. (1998). Slováci v České republice po roce 1945. Slezský ústav Slezského muzea v Opavě: Nakladatelství Tilia.

⁴⁰ Havaš, J. (2002). V duchu kontinuity: Památka k 25. výročí Klubu slovenskej kultúry v Prahe. Praha: Tilia.

⁴¹ Tedy zanikl v době rozdělení státu, kdy překotně vznikalo mnoho slovenských spolků a dosavadní výsadní postavení KSK bylo potlačeno.

Případ *Domu slovenskej kultúry* a vznik nových organizací evokuje otázku po roztržitosti slovenské menšiny v Praze, kde většina sdružení sídlí. Místo jediného *Domu* a KSK vzniklo v letech 1992 až 1999 kolem 13 občanských sdružení.⁴² V této souvislosti je potřeba si ale uvědomit euforickou náladu po roce 1989 a za další tři roky i rychlou proměnu Slováků ze státotvorného národa na menšinu v cizím státě. V tomto historickém kontextu je nutno nahlížet vznik mnoha slovenských uskupení, která se na scéně objevují po rozdělení státu. Jejich hodnotu a životaschopnost prověřil až čas, a tak v roce 2008 mezi ty hlavní, která přetrvala a svoji činnost nadále rozvíjejí patří jednoznačně *Obec Slovákov* a *Slovensko- český klub* a to zejména z důvodu, že jako jediné slovenské organizace nejsou pragocentrické a mají pobočky i v jiných částech České republiky, např. v Brně, Karlových Varech, Karviné aj.

Obec Slovákov je jednou z mála, která překročila hranice Prahy a má momentálně 13 obcí a kolem 2000 aktivních členů. Tato organizace je snad nejviditelnější, vydává své vlastní publikace o Slovácích⁴³, rovněž i časopis *Korene*⁴⁴ a pořádá kulturní i vzdělávací akce. *Obec Slovákov* je kolektivním členem *Svetového kongresu Slovákov*, o kterém bude ještě řeč. Tento spolek se postavil proti silnému pragocentrismu slovenských organizací, kdy se v dnešní době drtivá většina aktivit a všech spolků soustřeďuje do Prahy.

Slovensko- český klub je znám zejména díky své publikační a ediční činnosti, mimo jiné vydává magazín *Slovenské dotyky*⁴⁵, vydává literární čtvrtletník *Zrkadlenie/Zrcadlení*⁴⁶ a divadelní žurnál *Černá labuť*⁴⁷.

Další spolky, které se v České republice zabývají problematikou slovenské menšiny, ať už z jakéhokoliv hlediska jsou: *ČeskoSlovenská scéna*⁴⁸, folklorní sdružení *Púčik*⁴⁹, *Historická skupina priamych účastníkov SNP*⁵⁰, *Slovenská evanjelická cirkev v ČR*⁵¹, *Slovenské folklórné združenie Limbora*⁵², *Slovensko- Česká obchodná komora*⁵³, *Spolok Detvan*⁵⁴, *Spolok M.R.Štefánika*⁵⁵, *Spolok priateľov slovenského divadla*⁵⁶.

---

⁴² Bartalská, E. et al.(2001). Sprievodca slovenským zahraničím. Bratislava:Dom zahraničných Slovákov.

⁴³ Například Vranovský, P. et al.:*Slovenskosť v multikultúrnom svete* alebo Vranovský, p. et al.: *Quo vadis, slovenská menšina*.

⁴⁴ První časopis Slováků v ČR vychází za podpory České vlády od roku 1997. Vydává ho *Obec Slovákov v ČR*.

⁴⁵ Magazín Slováků v ČR je vydáván s podporou české vlády od roku 2000. Vydává ho *Slovensko-český klub*.

⁴⁶ Literární čtvrtletník vychází od roku 2004 a vydává ho *Slovensko-český klub*.

⁴⁷ Divadelní ilustrovaný žurnál vydává *Slovensko- český klub*.

⁴⁸ Skupina aktivních umělců věnujících se současnému slovenskému a českému divadlenímu umění.

⁴⁹ Občanské sdružení Slováků a Čechů věnujících se slovenskému folkloru se sídlem v Brně.

⁵⁰ Skupina přímých účastníků SNP v rámci organizace Svazu bojovníků za svobodu.

⁵¹ Náboženská společnost evangelická s účastníky převážně slovenské národnosti.

⁵² Tento spolek je zaměřený na obnovení, uchování a rozvíjení slovenského lidového umění a jeho prezentaci doma i v zahraničí.

⁵³ Společenství slovenských a českých podnikatelů se sídlem v Praze.

⁵⁴ Spolek slovenských univerzitních studentů se sídlem v Praze navázal na tradici spolku *Detvan* z roku 1882.

⁵⁵ Spolek věnující se studiu a publikační činnosti o významných osobnostech československé historie.

Otázka zní, jestli je to na téměř 200 000 lidí, kteří se přihlásili v roce 2001 ke slovenské národnosti hodně, anebo málo. Pokud uvážíme, že většina spolků má sídlo a rozvíjí svoji činnost v Praze a dále, že největší počet členů, sdružených v jednom spolku je jenom 2500 (*Klub slovenskej kultúry*), přijdeme k závěru, že Slováci se ve spolkovém životě příliš neangažují. Občas přijdou na nějaký festival, výstavu anebo pokud v České republice vystupuje slovenské divadlo, koupí si jeden z časopisů, které tyto spolky vydávají, ale to je všechno. Mnoho z těchto lidí se zde už narodilo buď slovenským rodičům, anebo ve smíšených manželstvích a svoji příslušnost ke Slovensku si uchovávají většinou jenom v rodině, ať už jde o komunikaci ve slovenštině, dodržování slovenských zvyků a tradic a pod.

Dle náplně činnosti se přímo na obyvatele slovenské původu v České republice orientují jenom dva spolky (*Obec Slovákov v ČR* a *Slovensko- český klub*) a ostatní ze spolků se zaměřují na nějaký z aspektů života Slováků v ČR, se kterým si oni Slovensko nejvíc ztotožňují. Jedná se o spolky náboženské (*Slovenská evanjelická cirkev v ČR*), folklorní (*Limborá, Púčík*) anebo kulturní (*Detvan, Spolok priateľov slovenského divadla*).

2.2 Spolková aktivita Slováků v USA po roce 1945

Zatímco slovenská menšina v České republice po roce 1945 bojovala s vlastními problémy, jako byla adaptace na nové prostředí, těžká finanční situace, namáhavá práce zejména v pohraničí, což se odzrcadilo i na slabé organizaci menšiny, Slováci v USA byli už na jiné úrovni. Stejně jako Slováci odcházeli do Spojených států masově dříve než do českých zemí, i jejich spolkový život, důraz na sdružování, podporu slovenštiny, vzdělání a kultury tu vznikl dříve.

Přicházeli od roku 1880, takže v období po roce 1945 se už druhá nebo třetí generace zapojovala do společenského a kulturního života a měla na co navazovat. Slováci se vypracovali z nejnižší společenské třídy, do typické *middle class white collar*, tedy střední úřednické třídy. Nejzajímavější ale je, že se kulturně a společensky nezačali sdružovat až po dosažení určitého životního standardu, právě naopak. Od samého počátku v 90. letech 19. století vznikaly různé podpůrné spolky pro případ úmrtí člena rodiny (většinou horníka- otce-živitele rodiny), rovněž i noviny, časopisy, všechny ve slovenštině, tedy emancipace o které si Slováci v Uhersku mohli nechat jenom zdát. Noviny informovaly o špatné situaci krajanů doma a organizovaly se sbírky na podporu Slováků v Uhersku. Takto paradoxně Slováci

---

⁵⁶ Občanské združení propagující slovenské divadelní umění v České republice.

v USA dosáhli národního uvědomění a pocitu příslušnosti ke slovenskému národu daleko od svého domova.

Není proto náhodou, že nejaktivněji se za rozbití Uherska a nové státní uspořádání pro Slováky zasazovali právě američtí Slováci. Své politické požadavky soustředila organizace s názvem *Slovenská liga v Amerike*⁵⁷, která vznikla v roce 1907 a kontinuálně pokračuje ve své činnosti dodnes. Byla to právě *Slovenská liga*, pod záštitou které se koncipovala Clevelanská i Pittsburská dohoda. A právě porušení těchto dohod mělo zásadní vliv na formování spolkového života Slováků „v novém světě“ po roce 1945.

Významný zvrat v spolkovém životě představovala jednak emigrace předních činitelů Slovenského státu (F. Ďurčanský, K. Sidor)⁵⁸, kteří se zasazovali za samostatné Slovensko a jednak emigrace po roce 1948, která zakládala pročeskoslovensky orientované slovenské organizace jako byl Š.Osuský, F.Hodža⁵⁹. I proto nemohl být spolkový život a sdružování Slováků apolitické. Množství organizací, na které měla vliv i rozlehlost Spojených států a snaha Slováků v každém ze států, ve kterém žili, mít svoji organizaci a rovněž nabízený politický podtón- tedy organizace pročeskoslovenská anebo proslovenská, způsobilo že Spojené státy mají mnohem pestřejší ale i roztržštěnější krajanský život.

Rozkol ve spolkovém životě měl v zásadě politický podtón, spolky se rozdělily na ty, které požadovaly samostatné Slovensko a tato větev byla reprezentována *Slovenskou národnou radou v zahraničí* (1948, hlavní představitel K.Sidor) a *Slovenským akčním výborom* (1948, hlavní představitel F.Ďurčanský). Tyto dvě organizace vznikly po 2. světové válce a obě se považovaly za jedinou právoplatnou reprezentaci Slováků. Spor byl ukončen až vytvořením *Slovenského osvobodzovacieho výboru* (1960, New York), jehož cílem bylo „obnovení slovenské státnosti a osvobození Slovenska zpod komunistické diktatury.“⁶⁰ V podobném, i když méně nacionálním duchu a bez přítomnosti bývalých členů *Slovenského státu* se vyjádřovala i *Slovenská liga*, která v poválečném období apelovala na Bezpečnostní

---

⁵⁷ Původně střešní organizace, která měla reprezentovat všechny Slováky v USA, i dnes jedna z nejaktivnějších organizací.

⁵⁸ K.Sidor i F.Ďurčanský zastávali významné funkce v letech 1939-1945 ve *Slovenskom štáte*. Sidor byl nejprve ministrem vnitra, později velvyslancem ve Vatikáně. Ďurčanský byl do r. 1940 ministrem spravedlnosti, pro neshody s pronacistickým křídlem odstoupil a vykonával funkci poslance. Oba byli sice strůjci ideologie *Slovenského státu*, později ale propadali deziluzím a pod tlakem událostí se od svého prvotního názoru existence klerofašistického státu odklonili, což jim ale nebránilo některé *ľudácké* myšlenky propagovat dále ve svých zahraničních organizacích.

⁵⁹ Štefan Osuský byl dlouholetý diplomat a velvyslanec ČSR v Paříži, po r.1948 byl členem exilové *Rady svobodného Československa*. Fedor Hodža byl právník a politik. Po 2.světové válce byl poslancem a v roce 1948 uprchl do Spojených států.

⁶⁰ Bartalská, E. et al(2001). Sprievodca slovenským zahraničím. Bratislava:Dom zahraničných Slovákov.

radu OSN, Kongres i na amerického prezidenta s požadavkem svobodných voleb na Slovensku a proti komunistické vládě.

Na druhé straně se za pročeskoslovenskou ideu stavěla *Rada svobodného Československa*⁶¹ (1949, představiteli byli známí zastánci demokratického Československa F.Hodža, Š.Osuský, J. Papánek⁶²). Obdobně se profilovala i *Stálá konference demokratických exulantov*, která vznikla v roce 1962 a skládala se většinou z účastníků tzv. třetího zahraničního odboje.

Při snaze slovenské menšiny v USA mít v každém z amerických států minimálně jeden spolek by bylo příliš obsáhlé jmenovat všechny spolky Slováků v této zemi. Každý stát anebo město s větší skupinou osob, které se hlásí ke slovenskému původu se snaží mít minimálně jeden spolek. Pokud se část menšiny odvolává při svém původu ještě i na katolicismus/evangelismus, na různé tradice a pod, počet spolků narůstá. Muzeum Čechů a Slováků v Cedar Rapids v Iowě se snaží na svých internetových stránkách⁶³ seskupit všechny slovenské organizace, které na půdě USA působí. Momentálně jich evidují 73, ale přiznávají, že zdaleka nejde o všechny. Počet slovenských spolků se v USA odhaduje na 1100, z nichž mnoho je jenom pobočkami jednoho většího spolku a často nemá potřebu se někde evidovat. Mezi největší, co do počtu disponovaného majetku a členů, je *Prvá katolícka slovenská ženská jednota*⁶⁴, která má 95 tisíc členů, *Prvá katolícka slovenská jednota*⁶⁵ s 80 tisíci členy a další. Je zajímavé pozorovat, že stejně jako v České republice, aby spolek přežil je nutné se odvolat na jeden z aspektů, který je pro Slováky silným pojítkem s domovem, v tomto případě katolicismus, v jiném případě třeba folklorní tradice.

Kromě proslovenských a pročeskoslovenských organizací, které mají výrazné politické zaměření můžeme najít i organizace, které se titulují jako *Czechoslovak* anebo *Czech and Slovak* z toho důvodu, že jim politické haštření, tak jak ho praktikují od konce 2. světové války výše zmíněné spolky, nic neříká. Chtějí si udržet své povědomí o původu, protože jejich předkové přišli z Československa a proto se snaží sdružovat každého potenciálního člena, nezávisle na tom, jestli je to Slovák nebo Čech. Tyto byly většinou založeny lidmi, kteří hledali své kořeny (*the roots*) bez toho, aby měli nějaký patrný odkaz minulých generací

---

⁶¹ Vrcholový orgán československého exilu po roce 1948 byl založen v roce 1949 ve Washingtonu. Po roce 1993 byl přejmenován na *Radu vzájemnosti Čechů a Slováků*.

⁶² Ján Papánek (1896-1991) byl slovenský právník a diplomat. Od roku 1935 velvyslanec v USA, za 2. světové války spolupracovník E.Beneše a později zakladatel *Rady svobodného Československa*.

⁶³ <http://www.ncsml.org>.

⁶⁴ Největší svépomocná slovenská organizace, která financuje kulturní a společenský život a poskytuje i stipendium pro talentované žáky, kteří se hlásí ke svým slovenským předkům.

⁶⁵ Organizace, která kromě uchovávání slovenské kultury a povědomí nabízí i různé druhy pojištění a z nich pak přispívá na rozvíjení slovenské kultury.

a proto byli rádi, že vůbec našli osoby, které mají podobné tradice a pocházejí ze stejného geografického prostoru a kteří jsou ochotni se združovat a nadále poznávat tradice svých předků- Čechů a Slováků. Takovýchto spolků a organizací je asi nejvíc, mají různé zaměření, většinou jde o místní seskupení osob slovenského (a českého) původu, které si předávají informace o Slovensku, zajímají se o kulturu a folklor. Výjimkou není ani to, že se snaží vysílat své členy na kurz slovenštiny na některou z univerzit, kde mají katedru slovanských studií. Etnická identifikace, anebo ztotožnění se s některými jejími částmi dává možnost vytvořit si vlastní jedinečnost, vyčlenit se z řady, z masy obyčejných Američanů. I proto je etnický spolkový život, jako podporovatel lidské jedinečnosti ve Spojených státech tak rozšířený a početný.

2.3.Srovnání spolkového života v České republice a v USA

Otázkou hlubšího výzkumu by bylo prokázat, jak ohrožené se cítí osoby slovenského původu v USA, které nechtějí ztratit kontakt s domovem, resp. s domovem předků a stále se k tomuto odkazu hlásí. Je zřejmé, že mají mnohem hlubší zájem se ke svému původu hlásit a určitým způsobem se sdružovat a angažovat, než Slováci v České republice. Je rovněž zřejmé, že zatímco v případě České republiky dálka není rozhodujícím faktorem a příbuznost kultury a jazyka je významným stimulem při vychovávání nových generací Slováků v českých zemích, ve Spojených státech je určité odvolávání se na původ velmi módní.

Nechci tvrdit, že důvod proč Slováci v Americe jsou aktivnější ve spolkovém životě souvisí s tím, že Spojené státy jsou zemí s mladou minulostí a jsou tvořené přistěhovalci, kde každý chce znát své předky, nicméně určitě je to prvotní stimul, který člověka přinutí se o své předky zajímat. Další z možných důvodů silnější angažovanosti je i silná tradice spolků. Současná aktivní spolková činnost v České republice ani na Slovensku není na rozdíl od 19. století nebo 1. poloviny 20. století nijak silná. Jednu větu by se dalo shrnout, že Slováci v Spojených státech opatrují všechno, co jim zbylo ze slovenské kultury, protože tlak asimilace je možné překonat jenom určitým angažováním, zatímco Slováci v České republice nemají pocit že k asimilaci dochází z důvodů jazykových, kulturních i vzdálenostních, které jsou rozhodně nepatrnější u jazykově a kulturně bratrského národa než u anglosaské kultury v USA.

2.4 Vzdělávání a přístup ke slovenštině v České republice

Neúspěch menšinového slovenského školství i v období, kdy první vlna poválečné (po 2.světové válce) migrace začala mít školou povinné děti se dá vysvětlit přílišnou snahou

přizpůsobit osnovy slovenských škol v českých zemích školám na Slovensku. Nejen výuka měla být ve slovenštině, ale celé obsahové zaměření bylo v tomto kontextu pro slovenské děti, které se už narodily v českých zemích nepoužitelné⁶⁶, což viděli i ti největší zastánci slovenštiny. V nejexponovanější oblasti z hlediska slovenské menšiny- v Severomoravském kraji vznikly dvě slovenské školy. První už v roce 1958 v Karviné. Ve školním roce 1969/1970 pro přílišný zájem a nedostatečné prostory vznikla v témže městě ještě druhá slovenská škola. Krátkou dobu fungovala i škola v Ostravě. Nikde jinde se i přes zájem *Maticy slovenskej*, jiných organizací anebo jednotlivců slovenskou školu otevřít nepodařilo. Ukázkový rozdíl mezi Slováky žijícími v Severomoravském kraji a v Praze dokumentuje snaha z roku 1969 zjistit zájem velké komunity Slováků v Praze o zařazení jejich dětí do případně otevřené slovenské školy. Zájem se ukázal být reálný, ale jenom o volitelné kurzy slovenštiny, nikoliv o celé vyučování. Hlavním aspektem nezájmu byla absolutní absence češtiny ve vyučovacím procesu. Slováci v Ostravě, Karviné a okolí žili blízko hranic, pocházeli z chudých poměrů, pracovali často jako dělníci a slovenštinu si chránili. Praha byla převážně centrem slovenské inteligence, daleko od Slovenska a tito lidé neviděli žádný význam ve snaze poskytnout svým dětem vzdělání ve slovenštině a podle slovenských osnov. Byli pro kurzy slovenštiny, aby děti jazyk nezapomněly (zejména pokud jeden z rodičů byl Čech), ale správně předpokládali, že ani oni ani jejich děti se pravděpodobně na Slovensko nevrátí a takovéto vzdělání je sice krásným návratem ke kořenům, ale je bohužel značně idealistické chtít se vzdělávat jenom ve slovenském jazyce.

V roce 1997/1998 navštěvovalo školu v Karviné už jenom 54 dětí.⁶⁷ V dnešní době je už škola zavřená a tím se skončila i kapitola slovenského základního a středního školství v ČR. Vysoké školství je zastoupeno od roku 1993/1994 Kabinetem slovakistiky na Karlově univerzitě v Praze a od roku 1996/1997 Ústavem slovakistiky na Masarykově univerzitě.

2.5 Slovenština v masmédiích v České republice

Už Slováci, kteří osídlovali pohraničí, požadovali rozhlasové vysílání ve slovenštině. Později se přidaly dobře známé slovenské pondělky⁶⁸, které sloužily hlavně jako prezentace slovenské divadelní kultury.

---

⁶⁶ Slovenští rodiče se ve většině případů nechtěli vrátit zpátky na Slovensko a jejich děti se už narodily v českých zemích. Proto vzdělání, které by na slovenské škole, sice znamenalo mnohem hlubší poznatky o Slovensku než by měli jejich kamarádi, ale v kontextu jejich příštího uplatnění v českých zemích, kde vyrůstají a budou žít by nebylo příliš použitelné.

⁶⁷ Prokop, R. et al.(1998). Slováci v České republice po roce 1945. Slezský ústav Slezského muzea v Opavě: Nakladatelství Tilia.

⁶⁸ Pravidelné pondělní televizní vysílání slovenských inscenací, velmi oblíbené za socialismu.

V dnešní době můžeme slyšet 55 minutové slovenské vysílání každé úterý v 20: 05 na vlnách Českého rozhlasu 1- Radiožurnálu. Redakce pro menšiny ČRo vysílá na regionálních okruzích i kratší vysílání s názvem *Stretnutie- vysílání pro naše slovenské spoluobčany* dvakrát týdně, v pondělí a ve čtvrtek od 19:45 do 20: 00. Česká televize, i když ji takováto povinnost plyne ze zákona, žádné vysílání pro slovenskou menšinu nemá. Ještě v roce 2003 přebírala a opakovala každé ráno večerní zprávy ze Slovenské televize. Někteří Slováci si mohou naladit slovenské stanice, pokud bydlí blíže u hranic, ale otázka vysílání pro slovenskou menšinu je velmi často opakovaným tématem, na které slovenské spolky neustále upozorňují, například i v tisku⁶⁹, který vydávají.

I přes negativa, které jsem uvedla výše, je situace v České republice v oblasti tisku a médií nejlepší snad ze všech zemí, kde se Slováci angažují. Spolky vydávají své časopisy a to *Listy, Slovenské dotyky, Korene, Zrkadlenie/ Zrcadlení*. Dále jsou publikované různé zprávy o slovenské menšině, činnosti spolků a s přispěním některých státních orgánů ze Slovenska i z České republiky se vydávají i knihy a studie, které se problematikou Slováků (nejen v českých zemích) zabývají. Vybrané novinové stánky, zejména v Praze, nabízejí i slovenský tisk a prodejna s názvem *Slovenská kniha* v Jilské ulici v Praze nedaleko *Slovenského institutu* prodává slovenské knihy, časopisy, hudební nosiče i vstupenky na slovenské koncerty a divadelní představení.

Posledním důležitým médiem dneška je internet, který sice nezná hranice a tak si Slováci mohou přečíst anebo shlédnout zprávy na slovenských televizích, ale poslední roky přinesly ještě jednu novinku a to stránky pro Slováky žijící v zahraničí, Českou republiku nevyjímaje. Hlavní jsou zejména dvě internetové stránky (jak bude detailněji rozvedeno), samozřejmě lokálních stránek, vytvořených pro jednu oblast (jako má například slovenská menšina v Chicagu a v jiných městech, kde sdílejí rady, fotografie a komentáře pro danou oblast) je mnohem více. Slováci jsou tu obeznámeni se zprávami ze Slovenska, o právním a sociálním postavení Slováka v zahraničí, o svých právech i povinnostech v zahraničí a vůči Slovensku a o možném kulturním vyžití v dané oblasti a pod.

2.6 Vzdělávání a přístup ke slovenštině v USA

Mezi lidmi, kteří se tématem Slováků v zahraničí intenzivně zabývají, můžeme najít názor, že pokud by se za Slováky, resp. osoby slovenského původu považovali jenom ti, kdo

---

⁶⁹ Zejména v *Listech*.

rozumějí slovensky, pak by Česká republika co do počtu osob slovenského původu Spojené státy hladce předběhla.

Situace je v USA samozřejmě se střední Evropou nesrovnatelná. Generace, která zde momentálně prezentuje slovenský původ, může být už pátá a v takovém časovém horizontu a tak daleko od původní vlasti je velmi těžké ovládat slovenštinu. Dle výzkumu, který L.B.Hammerová a I.Ripka⁷⁰ provedli v Spojených státech a jehož záměrem bylo zjistit stupeň ovládnutí slovenštiny u těch, jež se k slovenskému původu přihlásili, se dá tato skupina rozdělit na čtyři úrovně: 1. ti, jež mluví plynně slovensky, mají dobré tempo a lexiku (většinou 1. nebo 2. generace). 2. ti, jež užívají výrazného nářečí, s moderní slovenštinou se příliš nesetkali, tudíž je jejich mluva plná archaismů (potomci zakladatelů a horlivých přívrženců různých slovenských spolků) 3. ti, jež mají problémy vytvořit jednoduché věty a často jenom bez syntaxe pojí různá slova a víc než často si pomáhají anglickými slůvky 4. ti, jež znají pár slov, větu ale vytvořit nedokážou a slovensky nikdy nemluvili. I daný přehled (ne)zvládnutí slovenštiny je důkazem, že se lidé přihlašují ke slovenskému původu v rámci velmi populárního hledání kořenů (*the roots*), které se dostalo do povědomí Američanů v 60. letech 20. století, popřípadě se angažují v té oblasti, kterou pro ně samotné Slovensko představuje. Zde není nutné ovládat jazyk, důraz se klade na tradice, historii, geografii. Proto jsou nejpočetnější organizace buď katolického zaměření, jako jednoho z hlavních specifíků této menšiny, které na rozdíl od jazyka přetrvávalo do dneška a nebylo ovlivněno americkým protestantismem, popřípadě folklorního a kulturního, tedy všechno, co se v rodině předává vedle jazyka.

Slovenština se soustředila zejména do škol blízko far, kterých bylo ještě ve 30. letech 20. století až 300 katolických a 90 evangelických. V 90. letech 20. století už z těchto kostelů fungoval jenom zlomek a škola žádná. Přitom i když takovéto školy ještě fungovaly, nejednalo se o výuku v klasickém slova smyslu, nýbrž se vyučovalo jednou týdně, odpoledne a většinou na žádost rodičů.

Je zde ale několik vysokých škol, resp. colleges, na kterých se vyučuje slovenština jako součást katedry slovanských studií (např. univerzita v Pittsburghu⁷¹). Vyučují zde především imigranti a jejich potomci z vystěhovaleckých vln 1948, 1968 a pak mladí lidé, kteří se do Spojených států dostali v 90. letech 20. století. Kromě toho se pořádají jedno- nebo dvousemestrální kurzy slovenštiny pro starší účastníky, na které jsou vysíláni zejména členové

---

⁷⁰ L.B.Hammer: Nekompletné jazykové výpožičky a jazkový posun: slovenský jazyk v Amerike. Prednáška na medzinárodnom slavistickom zjazde v Bratislave in: Špetko, J. (1994). Slovenská politická emigrácia. Praha: Danubius.

⁷¹ University of Pittsburgh.

slovenských spolků. Kurzy slovenštiny tak od 70. let 20. století nabízí universita v Pittsburghu, v Massachusetts a v Clevelandu.⁷²

2.7. Slovenština v masmédiích v USA

V oblastech, kde je stále početná slovenská menšina, tedy v Pittsburghu, Clevelandě a Pennsylvanii, dodnes existuje nedělní vysílání pro americké Slováky, které přináší informace o dění na Slovensku, informuje o akcích Slováků v okolí a hraje slovenskou (převážně tradiční) hudbu. Pro nezájem pravděpodobně brzy hrozí takovému vysílání zánik. Toto vysílání sledují totiž většinou pouze zástupci starší generace, která postupně vymírá.

Neznalost slovenštiny a existence internetu znemožňují publikování ve slovenštině. Spolky a organizace mají často své internetové stránky, vydávají knihy i časopisy, to všechno ale v angličtině. Pokud se chce americký Slovák dočíst o událostech na Slovensku, stačí mu zvolit si na slovenských stránkách anglický překlad, to znamená, že v dnešním světě plně propojeném internetem nabízí většina webových stránek překlad do nějakého světového jazyka (zpravidla angličtiny). A tak neznalost slovenského jazyka přestává být překážkou při snaze získat informace o zemi svých předků a angličtina, která zaujímá pozici prvního mezi světovými jazyky výrazně limituje nutnost znalosti slovenštiny, pokud se člověk zajímá o své předky.

---

⁷² University of Pittsburgh, University of Massachusetts-Amherst, Cleveland state university.

3. Finanční a jiná podpora slovenské menšiny

V rámci sledování problematiky slovenské menšiny v České republice a Spojených státech amerických jsem se soustředila na data, která prezentují současnou situaci. Zaměřila jsem se na poslední desetiletí (1998-2008) a sledovala jsem dotace a podporu jak ze strany Slovenské republiky, tak ze strany zemí, v nichž dané slovenské spolky nebo organizace působí. Protože jednotlivci nemohou o dotaci žádat, zaštiťují je spolky, které následně uskutečňují přerozdělení peněz na požadované projekty.

3.1 Finanční podpora slovenské menšiny v České republice ze strany SR a ze strany ČR

Finanční podpora je vykonávána prostřednictvím *Úradu pre zahraničných Slovákov*, který vznikl v roce 2005 a jež je jediným pojítkem mezi slovenskými menšinami v celém světě a slovenskou vládou. Zabezpečuje „*proces tvorby štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí a zabezpečuje výkon štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí na základe zákona*“.⁷³ K příslušnému datu, které stanoví Úrad zasílají organizace, ale i jednotlivci⁷⁴ své požadavky, které obsahují název projektu a organizace, detailní rozpis použití případné finanční dotace a její přesnou výšku.

Úrad pre zahraničných Slovákov přiděluje tyto granty od roku 2004 a jejich výsledky jsou zpracované a přehledně vyvěšené na internetových stránkách⁷⁵. V roce 2004, kdy byl celý projekt zpuštěn, bylo z České republiky přijato jenom sedm žádostí v celkové hodnotě 250 000 SK a všechny byly schválené. Tři žádosti byly spojené s podporou slovenského folkloru, *Obec Slovákov v Českej republike* žádala (tak jako od této doby každý rok) o podporu festivalu *Jánošíkov dukát* a *Slovensko- český klub* žádal o finanční podporu tehdy se ještě jenom rozvíjejícího internetového portálu pro všechny Slováky a Čechy v zahraničí *Český a Slovenský svet*. V roce 2005 už bylo podáno 21 žádostí v celkové hodnotě 6 987 000 SK, z čeho bylo schváleno 1 092 110 SK. Je zajímavé, že v tomto roce žádné publikace ani vydávání časopisů podpořeno nebylo a tento trend byl zachován dodnes. Nadále dostaly podporu folklorní soubory a podpory se dočkala i slovenština v podobě záštity festivalu v přednesu slovenské poezie a prózy a program *Slovensko-českého klubu: Slovenský jazyk na českej škole*. V roce 2006 počet projektů opět vzrostl, dokonce dvojnásobně na 43 žádostí v celkové hodnotě 7 270 500 SK, z čehož bylo vyplaceno 2 446 500 SK. Opět byl podpořen

⁷³ Dle § 4 zákona č. 474/2005 S.z. o *Slovákov žijúcich v zahraničí a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.

⁷⁴ V takovémto případě jde většinou o žádost o příspěvek nutný k dokončení nějaké knižní publikace o Slovensku.

⁷⁵ <http://www.uszz.sk>.

folklor a slovenština, v tomto roce nově i historické projekty, které si dávaly za cíl připomenout si důležité okamžiky slovenské historie prostřednictvím výstav nebo slavností (výročí SNP), nejvyšší dotace dostal opět festival *Jánošíkov dukát* a dá se říct konkurenční festival *Dni slovenskej kultúry v Českej republike* organizovaný *Slovensko-českým klubom*. Rok 2007 znamenal mírný pokles jak v počtu žádostí (34), tak v přepočtu na hotovost (2 077 000 SK). Opět pokračovala tradice podpory slovenštiny (nikoliv tisku), festivalů a odsouhlasily se příspěvky na oslavy různě dlouhého působení některých slovenských organizací v České republice (60. výročí *Slovenského cirkevného a evanjelického zboru v Prahe*, 15. výročí dětského folklorního souboru *Limborka* a 30. výročí *Klubu slovenskej kultúry*). Zatím poslední rozdělování finančních příspěvků proběhlo v roce 2008, kdy bylo za Českou republiku podáno až 62 žádostí v celkové výšce 13 274 000 SK, z čehož bylo přiznáno 4 261 000 SK. V porovnání s minulými lety nedošlo k žádným změnám, kromě příspěvku 100 000 SK na slavnost, na které se připomínalo už 15. výročí statutu slovenské menšiny v České republice.

O podporu menšin v České republice, a to nejen finanční, se stará Ministerstvo kultury a zejména Rada vlády pro národnostní menšiny. Za období let 1999- 2008 bylo v *Programu podpory rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin* rozděleno slovenské menšině 80 948 000 Kč. V *Programu podpory kulturních aktivit národnostních menšin* dostala slovenská menšina 19 015 297 Kč. Další prostředky byly uvolněny z Ministerstva sportu, mládeže a tělovýchovy. Za období 2001- 2008 se v programu podpory slovenštiny mezi mládeží rozdělilo 6 259 000 Kč. Celkově z obou ministerstev v rozsahu let 1999-2008 obdržela slovenská menšina 106 222 297 Kč, což je nejvyšší suma, kterou jedna ze 14 dotovaných národnostních menšin obdržela a víc než čtvrtina ze všech rozdělených finančních prostředků.

Za rok 2006 byly ještě navíc ze státního rozpočtu, v oblasti přijímání a šíření informací týkajících se národnostních menšin, rozděleno čtyřem slovenským spolkům na provozování jejich periodika následující částky: *Obec Slovákov*- časopis *Korene* 2 575 000 Kč, *Slovensko-český klub*- časopis *Slovenské dotyky* 2 600 000 Kč, *Klub slovenskej kultúry v Českej republike*- časopis *Listy* 2 000 000 Kč a *Slovenský literárny klub*- časopis *Zrkadlenie/Zrcadlení* 565 000 Kč.

3.2 Finanční podpora slovenské menšiny ve Spojených státech ze strany Slovenské republiky a ze strany Spojených států amerických

Slovenská menšina a zejména slovenské spolky ve Spojených státech jako její zástupci jsou mnohem méně aktivní v předkládání žádostí než slovenské spolky v České republice. V roce 2004 předložil jenom *Clevelandský slovenský rádiový spolok* na 60 000 SK, které hodlal použít na podporu slovenského rádiového vysílání. V roce 2005 už bylo žádostí šest a bylo vyplaceno 346 000 SK. Nakoupily se kroje, *Slovenský ústav v Ohiu* dostal prostředky na digitalizaci svých dokumentů. Zajímavé je, že projekt slovenského kulturního festivalu v Clevelandě podpořen nebyl. Ani v roce 2006 se aktivity slovenských spolků, co se týče žádostí o granty nijak nezvedla. Bylo přijato jenom pět projektů a vyplaceno 585 000 SK. Opět se nakoupily kroje a byl podpořen zájezd folklorního souboru *Šariš* z Pennsylvanie na Slovensko. V roce 2007 bylo vyplaceno už jen 190 000 SK a to opět jako podpora rádiového vysílání a k organizaci tradičních slovenských Velikonoc pro americké Slováky i pro další zájemce a zvědavce. Nejvíce evidovaných žádostí přinesl rok 2008, kdy jich bylo podaných 14, ale vyplaceno necelých 150 000 a to na *Dni slovenského umenia* a výstavu *Magická 8-mička* v New Yorku a Bostonu.

Federální vláda Spojených států žádné příspěvky neposkytuje a lokální vlády jsou na tom podobně. Pokud se chce skupina osob scházet, připomínat si svůj původ a domov nejsou zde žádné námitky, ale rovněž žádná finanční pomoc. Financování slovenských spolků a organizací plyne většinou z členských příspěvků, anebo pokud se organizace označuje jako „*fraternal*“, tak je to rovněž jakási pojišťovna pro osoby slovenského původu, která jim poskytuje pojištění v případě úrazu, smrti nebo přírodní katastrofy a peníze tudíž čerpá i z pojistného.

3.3 Institucionální podpora slovenské menšiny ze strany Slovenské republiky

Pro podporu slovenské menšiny v zahraničí, a to ve všech možných formách, byl ustanoven *Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí*. Tato instituce přijímá žádosti o finanční podporu a zároveň rozhoduje o přidělení anebo nepřidělení dotace. Rovněž sdružuje informace o slovenské menšině po celém světě, aktivně získává kontakty na slovenské spolky a organizace v zahraničí a komunikuje s nimi. Čtyřikrát ročně vydává časopis *Slovenské zahraničie* a na svých internetových stránkách⁷⁶ informuje o všech krocích vlády, které mohou nějakým způsobem ovlivnit slovenskou menšinu v zahraničí, anebo se jí nějak

---

⁷⁶ <http://www.uszz.sk>.

dotýkají. Nabízí kurzy slovenštiny a informuje o všech významnějších akcích slovenské menšiny v zahraničí. Posledním významným projektem, který je stále ve stádiu výstavby, je budování centrální databáze o Slovácích v zahraničí, o jejich tradicích, kultuře a způsobu života.

Další institucí, která komunikuje se slovenskou menšinou, organizuje koncerty slovenských folklorních souborů pro krajany je *Matica slovenská*, konkrétně její část *Krajanské múzeum*, které eviduje a snaží se systematicky získávat většinu periodik, které zahraniční Slováci vydávají a zároveň podporuje kulturní, školní a vědecko-výzkumné styky se slovenským zahraničím. Vysílá učitele slovenštiny do ciziny a stará se o ochranu a šíření kulturního a duchovního dědictví ve „slovenském“ zahraničí.

Dom zahraničných Slovákov (DZS) zřídilo *Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky* v roce 1995, aby plnil úkoly státní politiky ve vztahu k slovenským menšinám a komunitám v zahraničí a to v oblasti kultury, umění a výměny informací. *Dom* sídlí v Bratislavě a funguje podobně jako *Krajanské múzeum* a má za cíl zprostředkovat kulturu zahraničních Slováků obyvatelům Slovenska. Kromě toho pořádá každý rok konferenci představitelů spolků a organizací zahraničních Slováků, kde tyto prezentují situaci slovenské menšiny z dané země za uplynulé období a zároveň se dozvídají o všech nových projektech, které pro ně přichystala slovenská strana, až už jde o různé granty, vysílání učitelů slovenštiny, anebo projekty na podporu a uchovávání tradic a jazyka.

3.4 Zákonné vymezení postavení Slováků žijících v zahraničí

K nejvýznamnějším právním aktům, které vymezily postavení Slováků žijících v zahraničí patří *Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky k Slovákom žijúcim v zahraničí* z roku 1999, kde jsou Slováci žijící v zahraničí definováni jako integrální národní součást. V této souvislosti je zde deklarovaný i trvalý závazek neustálého rozvíjení vztahů s nimi. Pokud porovnáme péči o menšiny a její zákonné vymezení v okolních státech, poskytují státy Víšegrádské čtyřky svým příslušníkům v zahraničí mnohem lepší zabezpečení. Slovenská republika se tomuto standardu přiblížila novelou ústavního zákona č.90/2001 S.z., která zavazuje stát, aby podporoval národní povědomí a kulturní identitu Slováků žijících v zahraničí, podporoval jejich instituce zřízené na dosažení tohoto účelu a podporoval jejich vztahy se Slovenskou republikou. Na základě výše zmíněného zákona byl vytvořen i post splnomocněnce vlády Slovenské republiky pro zahraniční Slováky v rámci *Generálneho sekretariátu pre zahraničných Slovákov pri Úrade vlády Slovenskej republiky*.

Pro zlepšení vztahů se Slováky žijícími v zahraničí a pro vyjasnění jejich postavení, resp. jejich legitimacy ve strukturách Slovenské republiky byl původní zákon č.70/1997 S.z. nahrazen zákonem č. 474/2005 S.z., který vymezil jednak správný termín, kdy oficiální název příslušníků slovenské menšiny v zahraničí zní *Slovák žijúci v zahraničí*. Rovněž se změnilo přiznávání nároku na tento titul a tedy se Slovákem žijícím v zahraničí může stát každý, kdo nemá trvalý pobyt na území Slovenské republiky, ale má slovenské státní občanství a co je ještě důležitější i ten, kdo není státním občanem, ale „uchováva si národné povedomie, a on alebo jeho predok mali slovenskú národnosť“⁷⁷ Termínem národní povědomí se dokonce zabýval parlament a vymezil jej jako „*aktívne prejavy hlásenia sa k slovenskému národu a k hodnotám, ktoré reprezentujú slovenský jazyk, slovenské kultúrne dedičstvo a tradície....preukazuje sa dokladom, prípadne vyhlásením žiadateľa o preukázateľných výsledkoch jeho verejnej činnosti, alebo písomným svedectvom krajanskej organizácie pôsobiacej v mieste pobytu žiadateľa, a ak takáto organizácia alebo spolok v mieste jeho pobytu nepôsobí, písomným svedectvom aspoň dvoch Slovákov žijúcich v zahraničí*“.⁷⁸ Osoba, která doloží zmíněné skutečnosti má právo obdržet tzv. *preukaz Slováka žijúceho v zahraničí*. Tento průkaz umožňuje obdržet přechodný pobyt na území Slovenska a cestování v rámci Schengenského prostoru a to tři měsíce v rámci jednoho půlroku v roce. Držitelé průkazu dále nemusí žádat úřad práce o povolení zaměstnání na Slovensku jako cizinci. Další výhoda je spojena se žádáním o slovenské občanství. Zatímco zákon o státním občanství ho umožňuje žadatelům udělit až po osmi letech nepřetržitého pobytu ve Slovenské republice, držitelé průkazu *Slováka žijúceho v zahraničí* si o něj mohou zažádat už po třech letech. V současnosti je držitelem průkazu Slováka žijícího v zahraničí 10 550 osob.⁷⁹

3.5 Svetové združenie Slovákov v zahraničí

Tato organizace, založena v roce 2002 v Bratislavě měla a má za cíl vnést koordinaci mezi slovenské zahraniční spolky, snažit se spojit je a vytvořit tak silnější a jednotnější platformu, která bude za všechny zúčastněné spolky a organizace vyjednávat a lobovat jak s představiteli Slovenské republiky, tak jednotlivých států, kde se migrující Slováci usadili. Některé problémy, kterými se *Združenie* zaobírá, byly už v této práci zmíněné: nedostatečná grantová podpora, těžká komunikace se slovenskými orgány a hlavně neschopnost spolků sjednotit se za společnou věc, o kterou se snaží skoro všechny slovenské organizace

---

⁷⁷ 474/2005 S.z.

⁷⁸ <http://www.uszz.sk>

⁷⁹ <http://www.uszz.sk>

v zahraničí, tedy rozvíjet a udržovat mezi Slováky v zahraničí povědomí o jejich minulosti a původu. *Svetové združenie Slovákov v zahraničí* tak vytváří jakousi střešní organizaci pro všechny ostatní organizace a spolky a snaží se jednotlivá úsilí proměnit ve snahu společnou a koordinovanou, tedy hlasitější a těžce přehlédnutelnou.

Slovy zakladatelů jde o „organizáciu, ktorá dokáže prehovorit' spoločným hlasom, napriek rôznorodému historickému, politickému či náboženskému zafarbeniu jej členských subjektov a bez ohľadu na to, kedy tieto Slovensko opustili a v ktorú stranu sveta sa vydali“.⁸⁰

3.6 Slováci online

V dnešní době je kontakt se zemí původu ulehčen i existencí internetu a různých diskusí, na kterých se Slováci mohou scházet, vyměňovat si novinky a různé informace o kulturních či jiných akcích v dané zemi. Jedna z nejvýznamnějších a nejnavštěvovanějších stránek je i stránka *Slováci vo svete*⁸¹, kterou založilo právě výše zmíněné *Svetové združenie Slovákov v zahraničí*. To si uvědomilo, že podobná stránka, na níž se Slováci mohou setkávat, vyměňovat si informace a rovněž zjistit i možnosti, které nejbližší slovenské spolky v dané zemi (pokud existují) nabízejí, chybí. Kromě toho se dozví nejnovější informace ze Slovenska, v poradně si můžou prostudovat všechny zákony, které se jich týkají a můžou se podívat online na slovenský tisk, poslouchat rádio nebo dívat se na televizi.

Druhý významný projekt má název *Slovák v exile*⁸² a má více neformální zaměření. Lidé zde více diskutují a vyměňují si poznatky. Server je užitečný i pro ty, kteří odchod do zahraničí zatím jenom zvažují.

3.7 Shrnutí

Vznik *Svetového združenia Slovákov v zahraničí* byl určitě podmíněn situací, kterou mnohé slovenské spolky pokládají za neuspokojivou, jak doložím v poslední části této práce. Přes všechno, co bylo v této části popsáno, je situace a podpora Slovenské republiky považována za nedostatečnou. Finanční granty často nepokryjí základní projekty spolků a objem peněz, které může *Úrad pre zahraničných Slovákov* rozdělit, se z roku na rok zmenšuje.

Zřízení tohoto *Úradu* je sice hodnoceno veskrze kladně, stejně jako celá legislativa, která vymezuje postavení Slováka v zahraničí, ale bohužel samotný průkaz Slováka

---

⁸⁰ <http://www.szs.sk>.

⁸¹ <http://www.slovacivosvete.sk>.

⁸² <http://www.exil.sk>.

v zahraničí na uchování národního povědomí nestačí. Mezi základní požadavky *Svetového združenia* patří podpora kultury a zvýšená finanční dotace různých akcí a zejména požadavek dosazení zástupce do *Národnej rady Slovenskej republiky* (konkrétně do *Stálej komisie pre Slovákov žijúcich v zahraničí*), aby loboval za lepší podmínky. I s tímto předsevzetím zastřešující organizace vznikla a snad se jí koordinovanou činností podaří prosadit požadavky Slováků v zahraničí lépe, než osamoceným hlasům jednotlivých spolků.

4. Slováci sobě

V poslední části mé bakalářské práce bych chtěla dát prostor těm, kteří se problematikou Slováků v zahraničí zabývají, tedy představitelům spolků, ale i odborníkům zaměřujících se na tyto otázky, t.j. akademickým a vědeckým pracovníkům, kteří na toto téma publikují. S některými problémy, jež jsem zde nastínila (finance, organizování kulturních akcí, spolupráce mezi spolky, atd.) se řada z nich setkává téměř denně a jsou na této problematice hluboce zainteresováni. Jejich názory se tedy opírají o hluboký vhled do jednotlivých dílčích problémů a mohou přinést doplňující pohled na sledovanou problematiku.

Všech, celkem 14 spolků, jsem po předchozí domluvě požádala o vyplnění krátkého dotazníku, který jsem rozeslala mailem. V České republice jsem oslovila celkem osm spolků, z nichž mi odpověď poskytlo pět respondentů: jedna žena a čtyři muži. Z těchto pěti osob až na jednu všichni dotazovaní spadají do věkového rozpětí 47- 60 let. Jenom jediný uchazeč je mladší 30 let, a to z důvodu, že zastupuje spolek slovenských studentů. Dva respondenti jsou akademičtí pracovníci, ostatní zbylí se výrazně angažují ve spolkové činnosti. Nicméně i ti, kteří působí ve vědecké oblasti, se aktivně věnují spolkovým aktivitám. Ve Spojených státech jsem oslovila celkem osm spolků, z nichž mi odpovědi poskytly dvě ženy a jeden muž, jejich věkové rozpětí bylo 45- 67 let. Všichni patří k osobám, jež se aktivně věnují spolkové činnosti, jsou to vedoucí slovenských spolků na místní úrovni, tedy poboček několika větších organizací.

V dotazníkovém šetření jsem se zaměřila na čtyři problémové okruhy. Za prvé je to současná situace Slováků v České republice a ve Spojených státech očima respondentů. Za druhé jsem sledovala nejpálčivější problémy. Třetím okruhem byla otázka financí a podpory Slováků a slovenských aktivit v zahraničí. V poslední okruhu byla snaha zjistit pohled respondentů na budoucnost Slováků v České republice a ve Spojených státech.⁸³

Jednou z podmínek zodpovězení dotazníku, zejména z americké strany, byla anonymita, proto jsem se jí rozhodla zachovat i v případě české strany. Neuvádím jména respondentů, ani spolek nebo organizaci, ze které pocházejí. U jednotlivých odpovědí je v poznámce pod čarou o charakteristice respondentů uvedeno pouze pohlaví, země, věk a typ aktivity- tedy akademický nebo spolkový pracovník.

Názory respondentů jsem zpracovala z odpovědí v těch dotaznících, které se mi navrátily vyplněné. Odpověď jsem obdržela, jak už bylo řečeno, z pěti slovenských spolků

---

⁸³ Vzor dotazníku uveden v příloze č.2.

v České republice. návratnost dotazníků byla tedy v tomto případě poměrně dobrá. Potvrdila se tak moje očekávání pozitivní reakce na zasláné dotazníky, které vyplývalo z průběžného potvrzování ochoty slovenských spolků v České republice komunikovat a prezentovat svoje názory a problémy. Komunikace se Slováky ve Spojených státech byla na druhé straně značně ztížena vzdáleností, nicméně ty spolky (celkem tři), se kterými pravidelně komunikují, mi odpovědi odeslaly, tudíž předpokládám, že ty ostatní obeslané nepřistoupily na zodpovězení dotazníku z důvodu neznámého jména tazatele. Nutno říct, že mnoho spolků ve Spojených státech má na slovenskou vládu a vůbec všechny, kdo se touto problematikou zabývají „těžké srdce“, protože mají dlouhodobý pocit vytěšňování. Existuje proto možnost, že jejich nezájem o zodpovězení dotazníku je i jakousi odpovědí na upřednostňování (i finanční) slovenských menšin v Evropě.

4.1 Současná situace Slováků v České republice a ve Spojených státech očima respondentů

Momentální situace slovenské menšiny a její postavení v rámci majoritní české společnosti je vnímaná oslovenými příslušníky spolků a odborníky jako velmi dobrá. *“Samotná menšina sa stala neoddeliteľnou súčasťou spoločnosti, vychádzajúc so spoločnej histórie a spoločného štátu.”*⁸⁴ Jde o názor, na němž se představitelé slovenských spolků v ČR bez problému shodnou. Příznivě je vnímané i zákonné vymezení menšin na území České republiky a vůbec stejné postavení s většinovou společností: *„postavenie Slovákov ako národnej menšiny v ČR je prakticky úplne totožné s majoritným národom. Postavenie menšín (vrátane slovenskej) je právne dostatočne zaistené počínajúc ústavou a končiac Zákonom o právach nár. menšín.”*⁸⁵ Respondenti nezapoměli ani na slovenštinu a její postavení: *„slovenčina má špecifické postavenie, je v ČR vo všeobecnosti považovaná za druhý „úradný“ jazyk, možno ju používať na úradoch, v písomnom styku s úradmi, na súdoch atd.”*⁸⁶ Za důležitou součást slovenské menšiny jsou považováni i slovenští studenti, kteří v českých zemích studují a jsou *„spestrením a obohatením českej spoločnosti, šíria slovenskú kultúru, tradície... Upevňujú a prehlbujú vzájomné vzťahy medzi ČR a SR.”*⁸⁷

Slováci ve Spojených státech vnímají své momentální postavení zásadně jinak. Jak už bylo řečeno v kapitole o spolkové aktivitě, vzdálenost od domova a ukotvení v jazykově

---

⁸⁴ Muž, ČR, 27 let, spolková činnost.

⁸⁵ Muž, ČR, 53 let, akademický pracovník.

⁸⁶ Muž, ČR, 47 let, spolkový pracovník.

⁸⁷ Muž, ČR, 27 let, spolková činnost.

a kulturně naprosto odlišném prostředí zde hluboce podmiňuje snahu o prosté přežití jako menšiny, snaha o neasimilaci. I proto lakonická odpověď jednoho respondenta „*keeping the culture*“,⁸⁸ tedy udržovat kulturu, v tomto případě i povědomí o původě, v zásadě vyjadřuje hlavní snahu spolků a organizací Slováků ve Spojených státech. Překvapením byla odpověď, která silně kritizovala tzv. „nové Slováky“, tedy osoby, jež se narodily na Slovensku a ve Spojených státech si založily rodiny až v posledních letech. Tito podle respondenta nemají chuť něco o svém původě, dějinách atd. vlastním potomkům odevzdávat a vůbec nejsou ochotní pomáhat tzv. „starým Slovákům“, tedy osobám jež se narodily už ve Spojených státech slovenským rodičům. Představitelé „starých Slováků“ mají často úpřímny zájem o svůj původ. Rádi by např. zlepšili svojí znalost slovenštiny, nicméně pomoci ze strany „nových Slováků“ se jim nedostává..

Z výroků respondentů ze Spojených států vyplývá, že se otázkou o svém původu zabývají spíše „staří Slováci“ tedy osoby minimálně ve druhé generaci slovenských migrantů. Je možné, že tzv. „noví Slováci“ se jednou, až budou mít vlastní děti, budou otázkou své identity a tím, co svým dětem odevzdají více zabývat a rovněž se zapojí do spolkové struktury. Momentálně je ale jejich neochota se svým původem zabývat chápána negativně těmi, kdo se už ve Spojených státech narodili. Tito považují za povinnost těch, kteří přišli do Spojených států relativně nedávno pomáhat těm, jež se o svůj původ, dějiny a jazyk dlouhodobě zajímají a mají po více generací snahu udržovat povědomí o svých slovenských kořenech.

4.2 Nejpalcivější problémy

V odpovědích ohledně nejpalcivějších problémů slovenské menšiny v České republice se překvapivě všech pět respondentů zaměřilo na tu samou oblast. Každý z nich měl sice vlastní verzi důvodu tohoto problému, to ale nic nemění na faktu, že všichni považují za nejpalcivější nedostatečnou spolupráci slovenských spolků. Respondenti potvrzují, co už bylo zmíněno v kapitole o spolkové aktivitě, tudíž že spolků je mnoho a navzájem nespolupracují. „*Reprezentanti slovenskej menšiny by mali vystupovať pri významných príležitostiach jednotne, zásadné problémy riešiť v mene menšiny a nie svojom, vzájomne sa podporovať pri činnostiach, reprezentovať menšinu spoločne, aj keď sa každý orientuje na rôzne skupiny.....(jde o) problém, ktorý nerobí vždy dobré meno Slovákom.*“⁸⁹ Názor, že někteří představitelé Slováků řeší problémy spíš za sebe a svým jménem, čímž se zviditelňují, se zde

⁸⁸ Žena, USA, 67 let, spolková činnost.

⁸⁹ Muž, ČR, 51 let, spolková činnost.

neobjevuje ojediněle. Podobný přístup zaujal respondent, který situaci v některých slovenských organizacích v ČR nazval „kariérou“. Jeho vysvětlení je následující: „*problémy po roce 1989 měli slovenští komunističtí funkcionáři ve vrcholných stranických orgánech a institucích, pracovníci Stb, vojáci z povolání v nomenklatuře tzv politruků.... (jejich) posty byly zrušeny. Zastavil se jejich postup na profesním žebříčku a poklesl jejich sociální statut. Mnoho těchto Slováků však toto využilo a stali se tzv.profesionálními Slováky. Založili řadu slovenských sdružení, hledají problémy tam kde nejsou.*“⁹⁰ I takovéto názory do určité míry odrážejí výše zmíněnou absenci spolupráce. Těžko se asi navazuje spolupráce, pokud si jedna strana myslí, že ta druhá to dělá jenom kvůli penězům a jako svoji hlavní profesi.

V názorech respondentů lze reflektovanou obtížnou spoluprací jednotlivých spolků vyložit i jako výsledek faktu, který jsem popsala v kapitole o spolcích. Po roce 1993 vzniklo v ČR mnoho spolků, z nichž jenom některé vydržely do současnosti. Přepokládám, že právě snaha o přežití spolků a jejich upevnění vůči všem ostatním potencionálním konkurentům byla a je jedním z důvodů obtížné spolupráce.

Američtí respondenti se otázce o nejpálčivějších problémech slovenské menšiny v USA příliš nevěnovali a dotaz zůstal s jednou výjimkou bez odezvy. Jenom jeden respondent si nepřímou posteskou na fakt, že mnoho Američanů, kteří deklarují slovenský původ se k němu staví laxe a mají i značné zmatky ohledně minulosti svých rodičů a předků: „*confusion of accepted facts about their own ethnic history*“⁹¹ - tedy, že jsou zmatení ohledně své vlastní etnické minulosti. Rádi deklarují svůj slovenský původ, ale pro mnohé z nich je to jenom příležitost pochválit se svými evropskými kořeny, ale samotné dějiny Slovenska, jazyk a jak a proč jejich předkové do Spojených států přišli, je příliš nezajímá.

4.3 Otázka financí a podpory Slováků a slovenských aktivit v zahraničí

V této otázce se obě menšiny, t.j. Slováci v České republice i ve Spojených státech výrazně rozešly. Respondenti z americké strany vidí financování jako otázku spornou. Přesto, že do Spojených států plyne od 150 000 do 500 000 SK ročně, není tato finanční podpora vnímaná pozitivně a konečně není to ani tak velká suma jakou dostávají Slováci v České republice. Zde je třeba vzít do úvahy rozlohu Spojených států a počet organizací sdružujících Slováky. Není možné pokrýt finančně všechny projekty, i přesto ale respondenti mají pro rozdělování podpory tvrdá slova: „*don't make me laugh - they have never given me a penny*

---

⁹⁰ Žena, ČR, 60 let, akademický pracovník.

⁹¹ Muž, USA, 51 let, spolkový pracovník.

over 40 years“⁹² - nechtějte mě rozesmát, nikdy jsme od nich za posledních 40 let nedostali ani korunu. Jiný respondent nazval proces získávání financí ze Slovenské republiky jednoduše jako „difficult“ – složitý. Respondenti zde ale neuvádí, jak a kdy (a jestli vůbec) o finanční podporu žádali. Je ale pravda, že Spojené státy mají vždy mnohem menší počet schválených projektů a tím i objem peněz, které jim od slovenské vlády plynou, než např. Česká republika. I proto není žádný div, že se představitelé největší slovenské komunity v zahraničí cítí přehlíženi a nedostatečně podporováni.

Od federální vlády Spojených států, ani od místních vlád jednotlivých států nedostávají slovenské organizace žádnou podporu, tudíž se k této otázce respondenti nevyjádřovali.

Zásadně jinak vidí situaci a finanční podporu Slováci v České republice. Všichni respondenti odpověděli kladně na otázku, jestli jim financování ze strany Slovenské republiky přijde dostačující: „ano, na smysluplné projekty dostáváme dostatek peněz.“⁹³ Pozitivně byl ohodnocen i Úřad pre zahraničných Slovákov, který vznikl právě z důvodu lepší koordinace vztahů se Slováků v zahraničí a podpory finanční a kulturní: „podpora zo strany SR sa však (po vzniku samostatného Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí) v posledných dvoch rokoch výrazne zlepšila a čiastočne vzrástol aj jej objem...“⁹⁴ Kdyby ale dle mého názoru Úřad pre zahraničných Slovákov, který statisticky dává Slováků v České republice stabilně největší objem peněz omezil financování duplicitních projektů (např. festivalů slovenské kultury pořádaných na různých místech různými spolky) a místo toho by začal více podporovat slovenské spolky ve Spojených státech udělal by minimálně dva správné kroky. Jednak by přinutil slovenské spolky v České republice k větší spolupráci a jednak by udělal vstřícné gesto k dlouhodobě nespokojeným slovenským spolkům ve Spojených státech.

Na druhé straně se respondenti vyjádřili negativně k podpoře ze strany České republiky: „podpora zo strany ČR (na kultúrne, spoločenské, vydavateľské aktivity) už desať rokov prakticky stagnuje, ba dokonca v roku 2009 má byť jej celkový objem (pre všetky menšiny) znížený. Vnímame to negatívne a to nie len Slováci!“⁹⁵ Konečně v návaznosti na rozpory mezi jednotlivými slovenskými představiteli, kteří si na tématu Slováků v Českých zemích postavili „kariéru“ a ostatními, kteří se spolkové činnosti věnují při svém zaměstnání, se zde objevil i argument, že „pokud je to (dotace) ovšem pro řadu výše uvedených („kariérních“ Slováků, pozn.) jediný zdroj příjmů, budou neustále chtít víc.“⁹⁶

⁹² Žena, USA, 45 let, spolková činnost.

⁹³ Žena, ČR, 60 let, akademický pracovník.

⁹⁴ Muž, ČR, 53 let, akademický pracovník.

⁹⁵ Muž, ČR, 47 let, spolkový pracovník.

⁹⁶ Žena, ČR, 60 let, akademický pracovník.

4.4 Pohled respondentů na budoucnost Slováků v České republice a ve Spojených státech

V názorech respondentů na budoucnost slovenské menšiny se odrazilo několik faktorů. Důležitým tématem pro Slováky v českých zemích bude určitě i jazyk a jeho uchování: „*sme si s Čechmi jazykovo veľmi blízki, kultúrne aj historicky úzko prepojení, čo je samozrejme pozitívum, ale súčasne to účinkuje aj ako asimilačný faktor. Slováci sú dokonale integrovaní, žiaľ časť z nich sa však postupne aj asimiluje a stávajú sa z nich Česi – slovenského pôvodu. Podotýkam, že je to proces prirodzený, že nás k asimilácii nikto nenúti! Naopak, Česi nám často hovoria: „Mluvte slovensky, nám se to líbí“.*“⁹⁷

Je vidět, že přes všechnu snahu si samotní představitelé spolků uvědomují postupný trend asimilace mezi Slováky, zároveň ale vědí, že je kvůli jazykové a kulturní blízkosti očekávatelný a takřka nezvratný.

Na druhé straně jsou ale i názory, že Slováci ať už jsou kdekoliv, tedy na Slovensku nebo jako menšina v jiném státě, mají stejnou budoucnost jako všichni ostatní občané daného státu, popřípadě Evropy: „*pôjde o výzvy ktorým budeme musieť čeliť všetci, ako občania EU*“⁹⁸ nebo jinak „*krátce řečeno – jsme na tom stejně jako Češi.*“⁹⁹

Z odpovědí amerických Slováků vyplývá, že ani zde nepanuje stoprocentní spolupráce mezi spolky a organizacemi. Jako výzvu do budoucnosti vidí jeden respondent potřebu organizací spolupracovat tam, kde je v nějaké oblasti, nebo městě Spojených států vytvořeno více slovenských organizací: „*unity in communities where there is more than one established Slovak organization.*“¹⁰⁰ V amerických městech se setkávají dva druhy organizací a to buď separátně vytvořená organizace působící jenom v daném městě a dále pobočka nějaké velké organizace, jež je rozšířená ve všech oblastech s významnější slovenskou základnou. Problém nejednotnosti a těžší spolupráce není tedy vlastní jenom České republice. Zároveň by byli všichni respondenti z USA rádi, kdyby Slováci, kteří teprve do Spojených států přicházejí, se rovněž do spolkových aktivit zapojovali a vedli ty, jež mají o svoje kořeny vřelý zájem, ale nikdy na Slovensku nebyli: „*all arriving Slovaks need look on the Internet to learn before arrival what cities still have Slovak established organizations and offer information on-line.*“¹⁰¹

⁹⁷ Muž, ČR, 47 let, spolkový pracovník.

⁹⁸ Muž, ČR, 27 let, spolkový pracovník.

⁹⁹ Žena, ČR, 60 let, akademický pracovník.

¹⁰⁰ Žena, USA, 45 let, spolkový pracovník.

¹⁰¹ Muž, USA, 51 let, spolkový pracovník.

Respondent z České republiky svým následujícím vyjádřením popsal nejen snahu slovenských spolků v českých zemích, ale myslím že jeho názor je lehce aplikovatelný i na Spojené státy. Představuje totiž základ toho, o co se tradičně slovenské spolky snaží a co by mělo zřejmě přetrvat i do budoucnosti. „*Musíme sa usilovať o uchovanie vlastnej kultúrnej a jazykovej identity, čo je vďaka špecifikám slovenskej menšiny veľmi zložitá.*“¹⁰²

---

¹⁰² Muž, ČR, 51 let, spolkový pracovník.

Závěr

Je obtížné si jako jednotlivec v cizím prostředí udržet po několik generací povědomí o svém původu, o svých etnických východiskách, o svých kořenech, o zemi svých předků. To platí i o slovenské menšině v České republice a ve Spojených státech, kterými jsem se ve své bakalářské práci zabývala. Uvědomovali a uvědomují si to i lidé, kteří se rozhodli aktivně se této otázce věnovat a zasazovat se za to, aby si osoby slovenského původu svoje povědomí o původu, tradicích a jazyku uchovávaly. I z tohoto důvodu v mé práci převažovala orientace na slovenské krajské organizace, které plní svoji zastřešovací a informační funkci vůči Slovákům, ať už ve Spojených státech nebo v České republice, znamenitě.

Na Slováky v zahraničí jsem se dívala ve své bakalářské práci ze tří perspektiv: historické, společenské a finanční. Závěrem této sondy do života a společenských a kulturních podmínek Slováků v zahraničí jsem poskytla prostor na vyjádření těm, kteří se spolkovou činností pro Slováky zabývají dlouhou dobu a své postoje a názory na to, co se udělalo pro tuto menšinu a co jí chybí, resp. co jí čeká, mají pevně zformulované.

Na základě studia odborné literatury doplněné dotazníkovým šetřením jsem dospěla k závěru, že Slováky a osoby slovenského původu v obou zkoumaných zemích jednak spojuje a jednak odlišuje mnoho faktorů. Samozřejmě že obě skupiny mají rozdílnou historii, nesrovnatelné začátky adaptace na cizí podmínky a rovněž počet generací, které se od prvních slovenských migrantů k slovenskému původu hlásí. Zdálo by se, že slovanské prostředí, kulturní a jazyková blízkost Čechů a Slováků bude pro Slováky v českých zemích vytvářet mnohem příznivější situaci než pro Slováky v USA. Na druhé straně ale právě výše zmíněná kulturní a jazyková blízkost vytváří rovněž silný prostředek asimilace. Dávat rovnítko mezi asimilací Slováků v USA a Slováků v českých zemích samozřejmě nelze, nicméně i zde se dá najít společný prvek (např. nepředávání slovenštiny dalším generacím), se kterým se Slováci musí potýkat, ať už jsou ve střední Evropě nebo za Atlantickým oceánem.

Kromě sledování odlišností a totožných znaků obou skupin Slováků jsem kladla důraz i na jejich projekty, organizace a vůbec všechny činy, kterými měla být zachována slovenská identita v předešlých, dnešních i příštích generacích. Doložila jsem, že takovéto projekty stále existují. Vydávají se knihy, časopisy, konají se koncerty a setkání. Přední představitelé rokují s politickými představiteli a žádají o dotace a granty, aby své projekty realizovali ještě zajímavěji. Odvrácenou stranou kulturního a společenského života, ale i žádostí o granty a dotace je ale často i nejednotnost, na kterou jsem několikrát narazila. Ta se dá ve Spojených státech částečně vysvětlit jejich rozlohou a nutností vytvoření většího počtu organizací.

V České republice pramení tato nejednotnost z jiných faktorů než je rozloha území. Z vyjádření některých respondentů jasně vyplývá, že ke sjednocení slovenských zájmů v rámci slovenské menšiny v dohledné době pravděpodobně nedojde. Jde o problémy politické, organizační i o spory jednotlivých představitelů navzájem. Pokud si uvědomíme, že by spolky měly sledovat ty samé cíle a jejich jednotnost by možná přinesla lepší koordinaci finančních prostředků a netříštila by pozornost Slováků mezi tolik subjektů, z nichž by si mohli vybrat, vychází z toho jejich nejednotnost značně negativně. Z jisté perspektivy by se dalo říct, že zde osobní zájmy byly povýšeny nad zájmy sledovaného subjektu- slovenské menšiny.

V současnosti vyrůstá ve Spojených státech už šestá generace osob, jejichž předkové ale i rodiče deklarovali, resp. deklarují slovenský původ. Už neexistují slovenské čtvrti, slovenské školy, a téměř žádné „slovenské“ kostely. Na druhou stranu stále existují spolky, které se snaží podporovat jednotlivce v jejich snaze prohloubit případné znalosti o svých předcích.

V České republice se dá o počtu generací mluvit hůře, protože společné hranice se Slovenskem, pracovní příležitosti, možnost studia, ale i rodinné vztahy sem lákají stále nové Slováky, jejichž fluktuace je velká.

Pro obě skupiny ale platí, že jejich budoucnost je nejistá. Do Spojených států, které mají přísnou imigrační politiku, už dnes tolik Slováků neodchází a hlubší zájem o předky klesá, čehož dokladem je i rapidně se zmenšující počet lidí, kteří se v každém sčítání obyvatelstva ke slovenskému původu přihlásí. Naopak Česká i Slovenská republika vstupem do Evropské unie a Schengenského prostoru otevřely své hranice a pro mladé lidi nastalo období neomezených cestovatelských a pracovních možností. Evropská unie hlásá, že jsme především Evropany, hlásá kosmopolitnost. Všechny tyto aspekty, ať už se Slováci usadí ve kterékoliv zemi EU, mají na ně dopad. Proto bych si na úplný závěr dovolila nechat téma budoucnosti Slováků v zahraničí otevřené. To, jak se organizace i samotní jedinci přizpůsobí, nebo odolají tlaku asimilace, možnosti cestování, a jaký odkaz o původu odevzdají svým dětem je do budoucnosti věc otevřená a nejistá.

Seznam literatury

Použitá literatura:

1. BARTAĽSKÁ, Ľ. et al.:

Sprevodca slovenským zahraničím. Bratislava: Dom zahraničných Slovákov, 2001

2. BIELIK, F. et al.:

Slováci vo svete 2. Martin: Matica slovenská, 1980

3. BIELIK, F. et al.:

Zahranční Slováci a materinský jazyk. Martin: Matica slovenská, 1990

4. BIELIK, F. et al.:

Vystáhovalstvo a život krajanov vo svete. Martin: Matica slovenská, 1980

5. BITTNEROVÁ, D.:

Kdo jsem a kam patřím?: Identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky. Praha: SOFIS, 2005

6. DANIELS, R.:

Coming to America: a history of immigration and ethnicity in American life. HarperPerennial: New York, 1991

7. GABAL, I. et al.:

Etnické menšiny ve střední Evropě. Praha: G plus G, 1999

8. HAVAŠ, J.:

V duchu kontinuity: Pamätnica k 25. výročiu Klubu slovenskej kultúry v Prahe. Praha: Tilia, 2002

9. MINÁR, I.:

Americkí Slováci a Slovensko 1890-1990. Bradlo: Bratislava, 1994

10. NOSKOVÁ, H.:

O pôvodu Slováků v Čechách. Praha: Klub slovenskej kultúry, 2001

11. NOSKOVÁ, H.:

Z histórie a súčasnosti Klubu slovenskej kultúry. Praha: Klub slovenskej kultúry, 2003

12. PROKOP, R. et al.:

Slováci v České republice po roce 1945. Slezský ústav Slezského muzea v Opavě: Nakladatelství Tilia, 1998

13. RIEČANSKÁ, E.:

Contemporary ethnicity, maintenance of ethnic culture and ethnic change: the case of the Slovak Americans in Western Pennsylvania. In: Human Affairs nr.8, 1998

14. RYCHLÍK, J.:

Češi a Slováci ve 20. století: Česko-slovenské vztahy 1918-1945. Bratislava: Academic electronic press, 1997

15. STOLARIK, M.M.:

From field to factory: The historiography of Slovak immigration to the United states. In: International migration review nr.1, 1976

16. ŠPETKO, J.:

Slovenská politická emigrácia. Praha: Danubius, 1994

17. VRANOVSKÝ, P. et al.:

Quo vadis, slovenská menšina? Praha: Obec Slovákov v Českej republike, 1999

18. VRANOVSY, P. et al.:

Slovenskosť v multikultúrnom svete. Praha: Obec Slovákov v Českej republike, 2001

Internetové zdroje:

1. <http://www.uszz.sk> – Internetové stránky *Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí*

2. <http://www.slovacivosvete.sk> – Internetové stránky pro Slováky žijící kdekoli v zahraničí zřízená *Svetovým združením Slovákov v zahraničí*

3. <http://www.szszy.sk> – Internetové stránky *Svetového združenia Slovákov v zahraničí*

4. <http://www.exil.sk> – *Portál Slovákov v zahraničí*

5. <http://www.slovaci.cz> – Internetové stránky *Obce Slovákov v ČR*

6. <http://www.ncsml.org/> - Muzeum Čechů a Slováků ve Spojených státech

Seznam příloh

Příloha č. 1:

Žiadosť o vydanie osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí

meno		priezvisko	
rodné priezvisko		pohlavie: muž / žena	
dátum narodenia		miesto narodenia, štát narodenia	
štátna príslušnosť		národnosť	
adresa trvalého pobytu (štát, PSČ, mesto, ulica, č. domu)		adresa prechodného pobytu v SR + kontaktné údaje: pevná telefónna linka, mobilný telefón, fax, e-mail	
slovenskú národnosť odvodzujem od svojich predkov (uved'te v príslušnej kolónke ich meno a priezvisko):			
otec	jeho otec	jeho rodičia	
	jeho matka	jej rodičia	
matka	jej otec	jeho rodičia	
	jej matka	jej rodičia	
deti žiadateľa do 18 rokov			
meno	priezvisko	dátum narodenia	
Uvedenie osobných údajov žiadateľa a detí na túto žiadosť a na osvedčenie, ako aj priloženie kópii rodných listov s úradným prekladom, je dobrovoľným rozhodnutím doľu podpísaného žiadateľa, ktorý bol ako dotknutá osoba zároveň poučený o svojich právach a povinnostiach v zmysle zákona č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov.			
Postavenie Slováka žijúceho v zahraničí sa na účely uplatnenia si práv alebo výhod ustanovených osobitnými zákonmi pre Slovákov žijúcich v zahraničí preukazuje osvedčením, ktoré vydáva úrad. / § 7 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí a o zmene a doplnení niektorých zákonov /			
V	dňa	podpis žiadateľa	
úradné záznamy			
ovládanie slovenského jazyka		áno nie	
žiadosť číslo		doručená dňa	
totožnosť žiadateľa overená podľa		meno pracovníka a pečiatka	
číslo vydaného osvedčenia	prevzal:	dňa:	
doručenie osvedčenia cez ZÚ SR		áno nie	

Příloha č. 2

**Problémy slovenské menšiny v českých zemích
Problems of the Slovak Americans in the USA
Dotazník/Questionnaire**

**1. Jak vnímáte momentální situaci slovenské menšiny v českých zemích?
1. How do you see the today's situation of Slovak Americans in the USA?**

**2. Můžete jmenovat nejpálčivější problémy slovenské menšiny?
2. Can you name the most serious problems of Slovak Americans in the USA?**

**3. Myslíte, že jsou Vaše aktivity dostatečně financovány
3. Do you think that your activities are properly financed
A, ze strany Slovenské republiky?
A, from side of the Slovak republic?**

**B, ze strany České republiky?
B, from the side of the USA?**

**4. V čem vidíte největší výzvy, které musí slovenská menšina čelit v České republice dnes a příp. v budoucnosti?
4. Where do you see the biggest challenge that Slovak Americans has to face today and/or in the future?**